

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>071 «Облік і оподаткування»</i>
Форма здобуття освіти	<i>денна</i>

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

САВЧЕНКО СЕМЕНА ПАВЛОВИЧА

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему	Облік і контроль розрахункових операцій		
	<i>(повна назва теми)</i>		
за матеріалами	Товариство з обмеженою відповідальністю «Скайтек Полімер»		
	<i>(повна назва бази дослідження)</i>		
науковий керівник	д.е.н. професор		Кузьмінський Ю.А.
	<i>(наук. ступінь, вчене звання)</i>	<i>(підпис)</i>	<i>(прізвище, ініціали)</i>

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри

від 18 червня 2026р. № 13

Завідувач кафедри

(підпис)

к.е.н., доцент О.В.Неізвестна

Наук. ступінь, вчене звання

Ініціали, прізвище

Кривий Ріг – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет *інститут економіки та бізнес-освіти*
 Кафедра *фінансів і бухгалтерського обліку*
 Спеціальність *071 «Облік і оподаткування»*
 Форма здобуття *денна*
 освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач
кафедри

О.В.Неізнєстна

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« 06 » квітня 2026 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

Савченко Семена Павловича

1. Тема роботи: Облік і контроль розрахункових операцій
- Керівник роботи: д.е.н. професор Кузьмінський Ю.А. затверджені наказом закладу вищої освіти від « 06 » квітня 2026 р. № 221-ст
2. Строк подання здобувачем роботи до «05» червня 2026 р.
3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ. Економічна сутність розрахункових операцій та нормативно-правове регулювання їх обліку. Характеристика ТОВ «Скайтек Полімер» та його облікової політики. Бухгалтерський облік розрахункових операцій, розкриття інформації в звітності. Організація розрахункових операцій за допомогою дистанційних банківських послуг

Розділ 2. КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ.

Організація внутрішнього контролю у ТОВ «Скайтек Полімер» контролю розрахункових операцій. Методика внутрішнього контролю розрахункових операцій Державний фінансовий контроль розрахункових операцій.

Об'єкт дослідження: є організація і методика обліку та контролю розрахункових операцій у ТОВ «Скайтек Полімер»

Предмет дослідження: є сукупність теоретичних, методичних та практичних питань, пов'язаних з обліком та контролем розрахункових операцій

Мета кваліфікаційної роботи: є дослідження теоретичних та практичних аспектів діючої системи обліку та контролю розрахункових операцій

4. Дата видачі

завдання

« 06 » квітня 2026р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів МДР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Затвердження плану КБР	до 25.03.2026	виконано
2	Підготовка розділу 1	до 29.04.2026	виконано
3.	Підготовка розділу 2	до 27.05.2026	виконано
4	Написання вступу та висновків до КБР, оформлення супровідних документів	до 01.05.2026	виконано
5	Подання електронного варіанту КБР керівнику для перевірки дотримання академічної доброчесності	до 05.06.2026	виконано
6	Перевірка тексту КБР на дотримання академічної доброчесності	08.06-16.06.2026	виконано
7	Отримання відгуку від наукового керівника	до 10.06.2026	виконано
8	Отримання рецензії	до 12.06.2026	виконано
9	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 15.06.2026	виконано
10	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 17.06.2026	Реєстраційний № _____ « <u>17</u> » <u>червня</u> 2026 р.
11	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 18.06.2026	виконано
12	Підготовка до захисту в ЕК	до 19.06.2026	виконано

Завдання підготував науковий керівник

(підпис)

Завдання одержав

(підпис)

Кузьмінський Ю.А.

(прізвище та ініціали)

Савченко С.П.

(прізвище та ініціали)

Декларація
про дотримання академічної доброчесності під час написання
кваліфікаційної бакалаврської роботи
здобувачем вищої освіти
Державного університету економіки і технологій

Я, Савченко Семен Павлович, студент 4 курсу, групи ОіОП-22 Державного університету економіки і технологій розумію і підтримую політику закладу із академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував заборонену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Семен
САВЧЕНКО

(підпис)

13 червня 2026 року

ЗГОДА

на використання кваліфікаційної бакалаврської роботи

Я, Савченко Семен Павлович, даю згоду на використання наданих матеріалів, а саме: внесення кваліфікаційної бакалаврської роботи у базу даних репозитарію Державного університету економіки і технологій; відтворення роботи чи її частини в електронній формі, не змінюючи її змісту; виготовлення електронних копій для постійного архівного зберігання; надання електронних копій роботи для відкритого доступу в мережі Internet.

Підтверджую, що розміщуючи роботу в репозитарії ДУЕТ, я не порушую прав третіх осіб.

Семен
САВЧЕНКО

(підпис)

13 червня 2026 року

АНОТАЦІЯ

Савченко С.П. Облік і контроль розрахункових операцій – Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». Державний університет економіки і технологій. Кривий Ріг, 2026.

Кваліфікаційна робота бакалавра присвячена питанням щодо особливостей обліку та контролю розрахункових операцій у торгівельному підприємстві.

У роботі систематизовано підходи до визначення поняття «розрахункова операція» в нормативно-правовій базі та науковій літературі, наведена класифікація розрахункових операцій за основними ознаками.

З використанням практичних даних підприємства описано аналітичний та синтетичний облік розрахункових операцій, який здійснюється через систематизацію різних учасників розрахункових операцій за економічно однорідними групами в системі рахунків та субрахунків бухгалтерського обліку. Досліджено алгоритм здійснення розрахунків при реалізації товарів через касу готівкою, БПК; через мережу Інтернет та облікового забезпечення розрахунків із гуртовими покупцями та постачальниками товарів. Акцентовано увагу на оформленні первинних документів, способах розрахунків за товари та кореспонденції рахунків в обліку. Розглянуто використання комп'ютерних технологій для поширення дистанційного обслуговування банками своїх клієнтів.

Проведено огляд методики внутрішнього контролю розрахункових операцій з контрагентами. Приділено увагу прийомам контролю, які зведені в такі групи: інвентаризація, проведення звірки розрахунків з дебіторами і кредиторами відповідно по сумах заборгованості в розрізі бухгалтерських рахунків. Визначена роль та завдання державного контролю у сфері розрахунків.

Ключові слова: розрахункові операції, готівкові розрахунки, безготівкові розрахунки, касові операції, спосіб оплати, державний контроль, внутрішній контроль розрахункових операцій.

ЗМІСТ

	<i>Стор.</i>
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	8
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ	12
1.1. Економічна сутність розрахункових операцій та нормативно-правове регулювання їх обліку	12
1.2. Характеристика ТОВ «Скайтек Полімер» та його облікової політики	23
1.3. Бухгалтерський облік розрахункових операцій, розкриття інформації в звітності	29
1.4. Організація розрахункових операції за допомогою дистанційних банківських послуг	44
Висновки до розділу 1	51
РОЗДІЛ 2. КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ	54
2.1. Організація внутрішнього контролю у ТОВ «Скайтек Полімер» контролю розрахункових операцій	54
2.2. Методика внутрішнього контролю розрахункових операцій	60
2.3. Державний фінансовий контроль розрахункових операцій	71
Висновки до розділу 2	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85
ДОДАТКИ	93

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БПК	—	банківська платіжна картка
ГК	—	грошові кошти
ДПС	—	Державна податкова служба
ЕПЗ	—	електронний платіжний засіб
ПРО	—	програмні реєстратори розрахункових операцій
РРО	—	реєстратори розрахункових операцій
СМП	—	суб'єкти малого підприємництва
СОД РРО	—	система обліку даних реєстраторів розрахункових операцій
САБ	—	системи автоматизації банку
ТОВ	—	товариство з обмеженою відповідальністю
ФЧ	—	фіскальний чек

ВСТУП

У процесі здійснення господарської діяльності підприємство вступає у взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання, установами та населенням. Такі відносини, що виникають під впливом ринкових механізмів, супроводжуються проведенням грошових розрахунків. Їх основою є використання грошей як засобу обігу та платежу. Водночас підприємство може виступати як постачальником для одних контрагентів, так і покупцем для інших. Ефективна організація бухгалтерського обліку розрахункових операцій має важливе значення, оскільки сприяє своєчасному завершенню кругообігу грошових коштів і їх еквівалентів, забезпечує перехід ресурсів із товарної форми в грошову та створює необхідні умови для безперебійного проведення платежів за придбані товарно-матеріальні цінності.

У ході господарської діяльності підприємства здійснюють розрахунки з постачальниками за отримані матеріальні цінності, з покупцями за реалізовану продукцію чи товари, з банківськими установами щодо отримання та погашення кредитів, з бюджетом за податками й іншими обов'язковими платежами, а також з різними організаціями та фізичними особами за іншими господарськими операціями. Раціональна організація грошового обігу та системи розрахунків є важливою передумовою стабільного функціонування та розвитку всіх галузей економіки.

Розвиток ринкових відносин в Україні передбачає підвищення ефективності господарювання. Внутрішній механізм господарювання – це система управління підприємством, що складається з внутрішнього планування, організації виробничих процесів, оперативного обліку та диспетчеризація ходу виробництва, обліку і контролю розрахунків раціонального використання виробничих ресурсів, взаємовідносин між підрозділами та працівниками, які виникають в процесі діяльності. Необхідність приведення у відповідність механізму управління підприємством до вимог сучасної економіки доводить об'єктивно існуючу потребу в удосконаленні функції внутрішнього контролю,

який включає в себе сукупність засобів та інструментів, що впливають на створення сприятливих умов для функціонування і розвитку підприємства та його підрозділів. До його основних елементів відносяться ціноутворення і планування, стимулювання, облік, аналіз і регулювання розрахунків у фінансовій діяльності.

Державна податкова служба проводить контроль розрахункових операцій, який спрямований на перевірку законності, своєчасності та достовірності фінансових операцій (готівкових чи безготівкових платежів). Він охоплює аудит розрахунків з покупцями, постачальниками з метою виявлення помилок та запобігання зловживанням. Процес контролю поділяється на кілька ключових напрямків: використання РРО/ПРРО – перевірка того, як фіксуються платежі, реєстрація та видача чеків; розрахунки з контрагентами – звірка сальдо за дебіторською та кредиторською заборгованістю для уникнення розривів та прострочень.

Отже, в умовах розвитку ринкових відносин державний фінансовий контроль та внутрішній контроль розрахунків між кредиторами і дебіторами є важливим фактором, який позитивно впливає на стабілізацію фінансового стану господарств та розв'язання проблеми розрахунково-платіжної дисципліни. На практиці відсутність дійового обліку і контролю розрахунків призводить до того, що з часом будь-яка робота та її результати зводяться нанівець, що не дозволяє відповідним чином оцінювати результати роботи з контрагентами.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів діючої системи обліку та контролю розрахункових операцій.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання :

- визначити економічну сутність розрахункових операцій та нормативно-правове регулювання їх обліку;

- надати характеристику підприємства та описати зміст облікової політики, який впливає на облік розрахункових операцій;

- представити особливості аналітичного та синтетичного обліку розрахункових операцій;
- представити порядок відображення у звітності стану розрахунків з покупцями та постачальниками товарів;
- дослідити організацію розрахункових операцій в умовах використання інформаційних технологій;
- представити організацію та методику внутрішнього контролю розрахункових операцій;
- з’ясувати особливості державного фінансового контролю розрахункових операцій.

Об’єктом дослідження є організація і методика обліку та контролю розрахункових операцій у ТОВ «Скайтек Полімер».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних питань, пов’язаних з обліком та контролем розрахункових операцій.

Під час вирішення поставлених завдань використовувалися загальнонаукові та специфічні методи пізнання, зокрема: описовий, порівняльний та аналітичний методи дослідження, групування, деталізація, документування результатів, спостереження, економічне обґрунтування та узагальнення.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, опубліковані в наукових фахових виданнях, нормативно-правові акти України, національні стандарти обліку, дані Державної служби статистики України, Національного банку України, матеріали міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, інтернет-ресурсів.

РОЗДІЛ 1

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

1.1. Економічна сутність розрахункових операцій та нормативно-правове регулювання їх обліку

Будь-яка підприємницька структура існує завдяки різноманітним господарським операціям, зміст яких регламентується статутною діяльністю такої структури. Виробниче підприємство здійснює комплекс операцій, які в своїй сукупності мають призвести до виготовлення основної та допоміжної продукції. Торгівельне підприємство забезпечує безпосередні потреби споживачів товарних запасів. У сфері послуг виконуються господарські операції матеріального і нематеріального характеру, які задовольняють різноманітні потреби споживачів, зокрема в освіті, медицині, захисті прав і свобод громадян відповідно до гарантій Конституції України.

За результатами здійснення господарських операцій часто виникає потреба провести розрахунки. Облік розрахункових операцій є однією з найважливіших ділянок облікового процесу будь-якого підприємства, оскільки від своєчасності та повноти таких розрахунків залежать результати його господарської діяльності, показники фінансового стану та можливості для подальшого розвитку.

В основі обліку розрахункових операцій будь-якого підприємства лежить теорія розрахункових операцій, яка передбачає висвітлення окремих питань:

- що таке розрахункова операція для підприємства;
- які види розрахункових операцій мають місце всередині підприємства;

– які види розрахункових операцій мають місце за межами підприємства. Розрахункова операція є наслідком взаємодії двох і більше учасників узгодженої господарської операції. Звичайно, що одним з учасників такої господарської операції буде конкретне, базове для здійснення облікових процедур, підприємство. Всі розрахункові операції здійснюються на основі усної чи письмової домовленості і спрямовані на забезпечення потреб господарської діяльності (виробничої чи невиробничої) підприємства. У випадку задоволення потреб господарської діяльності базового підприємства здійснюється розрахунок між учасниками розрахункової операції [26].

Визначення терміну «розрахункові операції» міститься у нормативних документах та його зміст залежить від предмету розрахунків (табл.1.1)

Теоретичні аспекти обліку розрахункових операцій висвітлені у численних працях вітчизняних науковців. Автори Бержанір І.А., Ящук Т.А. розкривають сутність поняття «розрахунки» і зазначають, що розрахунки – це «грошові відносини, що виникають між організаціями за товарними і нетоварними операціями» [2]. Автори Томчук В., Люлька А. зазначають, що розрахунок – це «погашення зобов’язань одного підприємства перед іншим..., який передбачає використання грошових коштів» [49]. Шот А.П., Братух Д.Є. визначають розрахунок, як «процес здійснення платежу та погашення зобов’язань» [53]. Автори Сисюк С., Білоус М. [45] використовують термін «розрахункова операція». На їхню думку розрахунковими операціями «виступають взаємні розрахунки підприємств за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги».

Не зважаючи на значну кількість наукових публікацій щодо обліку окремих видів розрахункових операцій залишаються актуальними питаннями для висвітлення практичних аспектів обліку розрахункових операцій торговельного підприємства.

Отже, значна варіативність підходів до тлумачення поняття «розрахункові операції» призводить до прирівнювання з поодиноким здійсненням платежу і в результаті знижує інформативність даних бухгалтерського обліку. Тракткування

«розрахункові операції», як процесу здійснення платежу та погашення зобов'язань доцільно використовувати лише у випадку розрахунків з покупцями/замовниками та з постачальниками/підрядниками, що відповідає його визначенню відповідно до ЗУ «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [31]. У всіх інших випадках це поняття потрібно розглядати, як погашення грошового зобов'язання частково або повністю.

Організацію проведення розрахункових операцій у діяльності суб'єктів підприємницької діяльності регулюється великою кількістю нормативних документів. Основними законодавчими актами є такі: Цивільний кодекс України, Закони України «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні», Інструкції та Положення НБУ. Недотримання вимог цих законодавчих документів може спричинити значні штрафні санкції. З огляду на це дотримання основних правил застосування готівкових і безготівкових розрахунків у господарській діяльності підприємств є дуже важливим.

Різноманітність розрахункових операцій суб'єкта господарювання зумовлює необхідність їх класифікувати за певними ознаками (табл.1.2).

Таблиця 1.2.

Класифікація розрахункових операцій

Ознака	Види
Залежно від спрямованості розрахунків	– внутрішні – зовнішні
Залежно від контрагентів	– розрахунки з постачальниками і підрядниками; – розрахунки з покупцями та замовниками
За суб'єктами	– розрахунки з юридичними особами; – розрахунки з фізичними особами
Залежно від форми проведення	– готівкові; – безготівкові – негрошові
Залежно від характеру операцій, за якими проводяться розрахунки	– розрахунки за товарними операціями; – розрахунки за нетоварними операціями.

Джерело: [45]

Розрахункові операції можуть приймати як готівкову, так і безготівкову форму. Так, відповідно до ст. 1087 Цивільного кодексу України розрахунки за участю фізичних осіб, не пов'язані зі здійсненням ними підприємницької діяльності, можуть провадитися у готівковій або в безготівковій формі за допомогою розрахункових документів у електронному або паперовому вигляді.

Розрахунки між юридичними особами, а також розрахунки за участю фізичних осіб, пов'язані зі здійсненням ними підприємницької діяльності, провадяться переважно в безготівковій формі, проте можуть провадитися також готівкою, якщо інше не встановлено законом.

В Україні готівкові розрахунки регулюються Положенням «Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» [29]. Безготівкові розрахунки здійснюються згідно з Інструкцією НБУ «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» [32]. Визначення готівкових та безготівкових розрахунків, які містяться у вище наведених нормативних документах, узагальнені рис. 1.1.

Фахівці наголошують на відмінностях форм розрахунків. Відповідно до ст.2 Закону про РРО, ключовими характеристиками розрахункової операції – це приймання від покупця таких видів оплати:

- готівкових коштів – паперових банкнот та металевих монет. Це готівкова розрахункова операція;
- платіжних карток – за допомогою POS-терміналів або інтернет-еквайрингу. Це безготівкова розрахункова операція;
- платіжних чеків, жетонів тощо. Це негрошова форма розрахунків, але це теж розрахункова операція.

Всі ці розрахунки є розрахунковими операціями, і вони мають відбуватися за місцем реалізації товарів (послуг). За цих умов вони всі реєструються через РРО. У ЗУ «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» №265[31], який

визначає правову природу розрахункових операцій, визначені правила законного проведення розрахункових операцій. Ці правила узагальнені у таблиці 1.3.

Недотримання вимог щодо проведення розрахункових операцій може призвести до фінансової та адміністративної відповідальності.

Слід зазначити, що при розрахунках із контрагентами може виникати дебіторська і кредиторська заборгованість. Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість – «сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату». Дебіторами називаються юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [20]. Натомість, під кредиторською заборгованістю розуміють заборгованість підприємства іншим контрагентам, що виникла в результаті здійснених раніше дій, щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», зобов'язання буває поточним або довгостроковим. Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [21]. Всі інші зобов'язання, які не є поточними називають довгостроковими. Розрахункові операції займають важливе місце в забезпеченні фінансової стабільності підприємства та є вагомим об'єктом бухгалтерського обліку та оподаткування, що вимагає посиленої уваги і контролю за ними.

Розуміння сутності розрахункових операцій, дебіторської і кредиторської заборгованості, їх класифікації сприяє повному і вчасному їх обліку, оподаткування та ефективному контролю за розмірами і своєчасністю погашення зобов'язань між контрагентами.

У 2025 році, в умовах продовження повномасштабної війни та посилення атак на енергетичну інфраструктуру України, більшість операцій з платіжними

картками в Україні, як і раніше, були безготівковими. Про це свідчить аналіз статистичних даних за 2025 рік щодо операцій з платіжними картками, емітованими українськими банками та фінансовими установами, який проводив Національний банк у межах виконання функції оверсайта платіжної інфраструктури [41].

Більшість операцій з платіжними картками були безготівковими. Так, за даними таблиці 1.4 кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими емітентами за 2025 рік становила 9 512,3 млн шт., а їхня сума – 7 157,2 млрд грн. Кількість безготівкових операцій із використанням платіжних карток, здійснених в Україні та за кордоном, за 2025 рік становила 9 083,5 млн шт. (95,5% від загальної кількості), а їхня сума – 4684,3 млрд грн (65,4% від загальної суми операцій з платіжними картками).

Операцій з отримання готівки з використанням платіжних карток за 2025 рік становила 428,7 млн шт. (4,5% від загальної кількості), а сума – 2 472,9 млрд грн (34,6% від загальної суми операцій з платіжними картками) (рис.1.2).

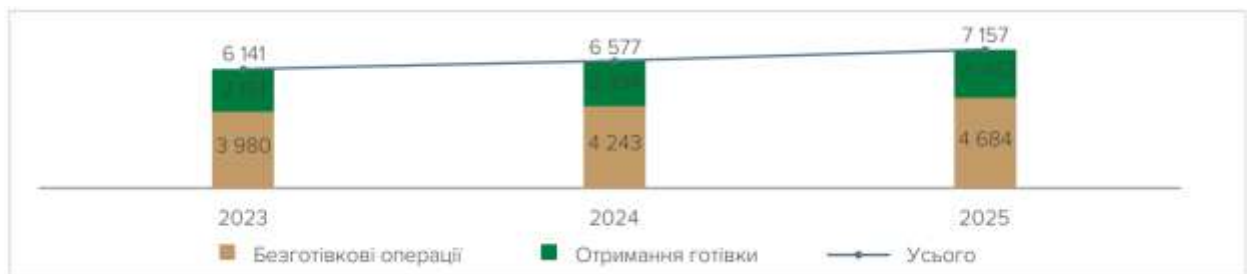

Рис. 1.2. Сума операцій, здійснених з використанням платіжних карток, млрд грн

Джерело: [41]

Безготівкова оплата в торгівельній мережі – найпопулярніша операція з платіжними картками. Аналіз розподілу безготівкових операцій з платіжними картками українських емітентів за їхніми видами свідчить, що у 2025 році найбільше операцій із використанням платіжних карток за кількістю та за сумою припадало на розрахунки з використанням платіжних терміналів в торгівельній та сервісній мережі. Це 74,3% від кількості та 50,9% від суми всіх безготівкових

операцій з платіжними картками (понад 6,7 млрд операцій на суму майже 2385,4 млрд грн) (рис.1.3).

Оплата товарів і послуг в інтернеті становила 13,9% від кількості та 16,4% від суми всіх безготівкових операцій із платіжними картками. Це понад 1,2 млрд операцій на майже 770 млрд грн. Середня сума однієї операції в Україні у 2025 році:

- у торгівельній мережі – 354 грн (у 2024 році – 330 грн),
- із переказу з картки на картку – 1864 грн (у 2024 році – 1958 грн.),
- з оплати товарів та послуг в інтернеті – 608 грн. (у 2024 році – 561 грн.).

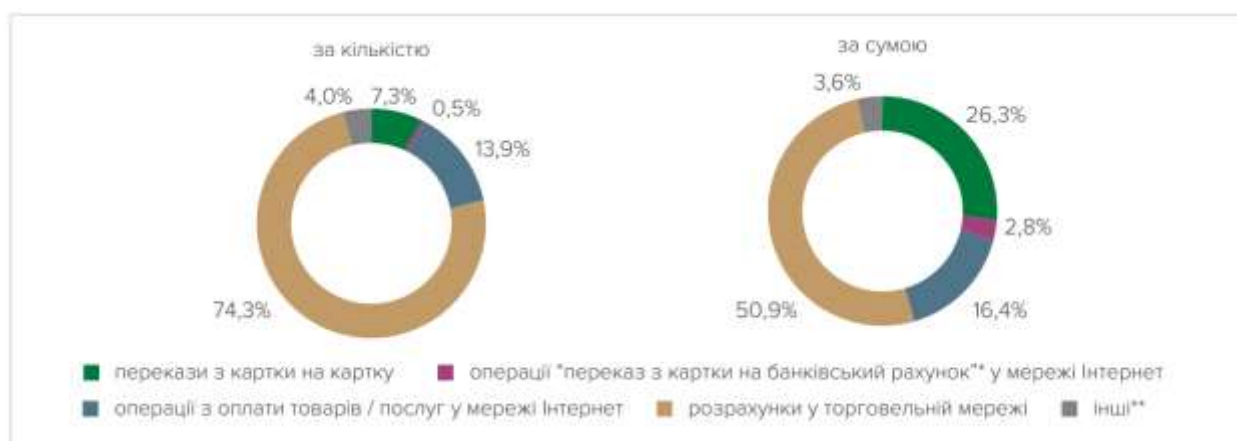

Рис. 1.3. Структура безготівкових операцій з використанням платіжних карток за 2025 рік

Джерело: [41]

Загалом готівково-грошовий обіг в Україні у 2025 році характеризувався збільшенням обсягів готівки в обігу на 103,9 млрд грн, або на 12,6% (за 2024 рік збільшення готівки в обігу відбулося на 58,0 млрд грн, або на 7,6%). Це, зокрема, зумовлено подальшим відновленням економічної активності та її обслуговуванням готівковим обігом. Цьому сприяли, зокрема, підвищення заробітної плати та соціальних виплат населенню, стійкий споживчий попит на товари та послуги, сповільнення інфляції. Водночас на збільшення обсягів готівки в обігу також вплинули ризики, пов'язані зі зростанням інтенсивності

атак, у тому числі на енергетичну та іншу інфраструктуру. Це спонукає громадян робити певний запас готівкової гривні для безперебійних розрахунків навіть за умов тривалих блекаутів.

Водночас варто відзначити, що структура надходження та видачі готівки з кас банків залишається сталою. Так, унаслідок збереження стабільного споживчого попиту з боку населення на товари та послуги близько 45% у структурі надходжень готівки до кас банків та СІТ-компаній за 2025 рік становить торговельна виручка (31,6% від усіх надходжень готівки) та виручка від усіх видів послуг (13,0% відповідно).

Позитивна динаміка зростання безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток як за обсягом, так і за кількістю свідчить про те, що такий електронний платіжний засіб, як платіжна картка, набуває все більшого поширення серед населення саме як інструмент для розрахунків, а не одержання готівки, та про позитивну тенденцію до поступового скорочення тіньового обігу, та сприяє прозорості оподаткування і збільшенню ВВП.

Усталений стереотип, що оплата готівкою – це швидше і зручніше, залишається головним бар'єром для розвитку безготівкового грошового обігу.

Слід зазначити також, що зростання готівкового грошового обігу опосередковано пов'язане і зі збільшенням тіньового грошового обігу в економіці, уникненням господарюючих суб'єктів від оподаткування, ускладнює боротьбу з корупцією, відмиванням грошей, злочинністю та тероризмом. Високий рівень тіньової економіки в країні та низький рівень довіри до банків забезпечує попит на готівку. А де безготівковий грошовий обіг, там все прозоро, чисто, чесно і за законом.

Громадяни більшості держав Європи мало користуються готівкою і переважно надають перевагу безготівковим розрахункам [16]. Приклади міжнародного досвіду стимулювання безготівкових розрахунків наведено у додатку А.

Одним із головних факторів нормалізації розрахунків у державі є запровадження єдиних розрахункових правил, які визначаються відповідними

нормативними актами. Так, обіг готівки в Україні регулюється Постановою Правління НБУ «Про порядок ведення касових операцій у національній валюті в Україні, яке спрямоване на стабілізацію грошового обігу, ринкових перетворень, підвищення рівня керованості грошового обігу підприємств і організацій. Грошові розрахунки є невід'ємною частиною господарської діяльності кожного підприємства чи підприємця. Відрізняються тільки обсяги операцій, що проводяться у готівковому та безготівковому порядках. Діючі обмеження готівкових розрахунків наведено рисунком 1.4.

Світовий досвід свідчить про існування аналогічних обмежень у багатьох країнах світу (додаток Б). Так, в Бельгії та Італії ліміт становить 3 тис. євро в день, в Іспанії – 2,5 тис. євро, в Греції – 1,5 тис. євро, у Франції і Португалії – 1 тис. євро [16].

Отже, засобом впливу Національного банку на величину готівкового грошового обігу є зниження граничної суми розрахунків готівкою за участю фізичних осіб до 50 тис. грн та розвиток інформаційних технологій. Напрямами розвитку безготівкових розрахунків є здійснення дистанційного обслуговування рахунку клієнта за допомогою систем «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк», «телефонний банкінг», «миттєва безконтактна оплата» та ін.

1.2. Характеристика ТОВ «Скайтек Полімер» та його облікової політики

ТзОВ «Скайтек Полімер» вже майже 10 років у м. Кривий Ріг займається неспеціалізованою оптовою торгівлею товарами у складі компанії Kytech Polymer. Товариство зареєстровано за адресою: місто Кривий Ріг, Проспект Поштовий, будинок 49. Це універсальна компанія, яка працює як з оптовими та роздрібними покупцями, реалізує якісні пакувальні матеріали (різні види скотча, плівки, скоби, стрічки металеві та пластикові і т.д.); пакувальне обладнання (палетообмотчики, інструмент і обладнання для стрічок, системи запечатування та ін.); фасувальне обладнання; складська техніка; металопрокат [48].

Розглянемо основні організаційно-економічні показники діяльності, що згруповані у таблиці 1.5 за даними Фінансового звіту СМП (додаток В).

Фінансові показники діяльності товариства за період 2024-2025рр. мали тенденцію до збільшення. Так, виручка від реалізації та собівартість реалізованої продукції у відношенні до 2024 року зросла на 3194,6,0 тис.грн. (на 31,5%) та на 2086,0 тис. грн. (на 27,6%) відповідно. Результативний показник, такий як чистий прибуток протягом звітного року збільшився на 90,6 тис.грн. та склав у 2025 році 160,4 тис.грн. За звітний рік товариство підприємство отримало виручку від реалізації товарів за угодами, які підписані за результатами проходження тендерів на суму 1464913,0 грн.

Кошти на поточному рахунку ТзОВ «Скайтек Полімер» зазнали зменшення на 65,9 тис.грн., що на 29,7% менше ніж у 2024 році.

Негативна тенденція спостерігається за поточною дебіторською та кредиторською заборгованістю, яка за 2025 рік у порівнянні з 2024 роком зросла на 372,5 тис.грн. (на 62,3%) та на 238,8 тис.грн. (на 18,4%) відповідно.

Фонд оплати праці скоротився на 257,14 тис.грн., а середньооблікова чисельність штатних працівників скоротилася на 33,3% та склала на кінець 2025 року 8 чол. Все це разом призвело до збільшення середньомісячної заробітної плати одного працюючого на 2,533 тис.грн. або на 24,3%. Середньомісячна заробітна плата в розрахунку на 1 працівника у 2025 році склала 12956,0 грн., тобто у порівнянні з 2024 роком середня заробітна плата 1 працівника по підприємству зросла на 2533,0 грн.

Збільшення первісної вартості основних засобів за останні два роки відбулося на 39,2 тис.грн. за рахунок: безоплатної передачі ОЗ, придбання автомобілів, обладнання та інших ОЗ.

Однією з ключових ознак стійкого фінансового стану товариства є його ліквідність та платоспроможність. При аналізі ліквідності балансу підприємства використовують рахунок коефіцієнтів ліквідності, які розраховані у табл. 1.6.

Логіка обчислення коефіцієнту поточної ліквідності (покриття) полягає в тому, що товариство погашає поточні зобов'язання за рахунок поточних активів.

Він дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, скільки гривень поточних активів підприємства припадає на одну грошову одиницю поточних зобов'язань.

За даними таблиці 1.6 на підприємстві на 1 гривню поточних зобов'язань припадало 1,133 гривні поточних активів у 2025 році, що на 0,115 грн. більше у порівнянні з минулим періодом.

Коефіцієнт швидкої ліквідності враховує якість активів і є більш суворим показником ліквідності, оскільки при його розрахунку враховуються найбільш ліквідні поточні активи (запаси не враховуються). Отже, платіжні можливості підприємства, що до сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами є недостатніми протягом всього аналізованого періоду. За даними товариства, коефіцієнт швидкої ліквідності склав 0,76, що не відповідає нормативному значенню. І свідчить, що товариство на кінець року не здатне повністю погасити свої поточні зобов'язання за рахунок грошових коштів та очікуваних фінансових надходжень.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує частину короткострокової заборгованості, яку підприємство має можливість погасити негайно. Є найбільш жорстким критерієм ліквідності підприємства. Зростання цього показника є однозначно позитивною тенденцією. Не менше 20 % поточних зобов'язань підприємство повинно мати змогу погасити в будь-який момент. Значення цього показника також не відповідає нормативному значенню (0,102), і свідчить про те, що підприємство не може погасити свої поточні зобов'язання за рахунок наявних грошових коштів в повному обсязі.

Отже, можна говорити про те, що товариство на кінець 2025 року є неліквідним та неплатоспроможним.

Особливості організації та ведення бухгалтерського обліку і складання звітності ТОВ «Скайтек Полімер» відображається в наказі про облікову політику товариства. Головне призначення облікової політики – оптимізація процесу організації ведення бухгалтерського обліку конкретного підприємства через вибір і декларування певних методів та облікових процедур. Склад наказу про

облікову політику малих підприємств суттєво відрізняється від складу наказу середніх і великих підприємств. Суб'єкти малого підприємництва (СМП) підприємства обирають елементи облікової політики винятково виходячи з міркувань економічної ефективності й особливостей своєї діяльності. Також на малих підприємствах акцент переноситься на внутрішнє використання облікової інформації, яка повинна забезпечувати: швидку підготовку фінансової звітності; достатній рівень точності суттєвої інформації; обробку облікової інформації з мінімальними витратами [13]. Структура наказу про облікову політику для малого підприємства наведена у додатку Г.

Формуючи облікову політику підприємства, вибирають, як правило, тільки один варіант із кількох, передбачених відповідними нормативними документами. Якщо чинним положенням не регламентується порядок ведення обліку стосовно якогось конкретного об'єкта, то підприємство самостійно встановлює його, виходячи з принципу доцільності, не порушуючи чинних положень бухгалтерського обліку.

Зміст облікової політики щодо розрахункових операцій формується таким чином, щоб забезпечити виконання наступних завдань бухгалтерського обліку:

- дотримання визначеного законодавством порядку здійснення готівкових і безготівкових розрахунків;
- правильне і своєчасне оформлення усіх розрахункових документів;
- контроль за дотриманням форм розрахунків, які передбачені договорами з покупцями і постачальниками;
- забезпечення своєчасності розрахунків з дебіторами і кредиторами для недопущення простроченої заборгованості;
- контроль за наявністю, рухом і збереженням коштів;
- дотримання розрахунково-платіжної дисципліни;
- моніторинг та відстеження транзакцій для запобігання шахрайству та нецільовому використанню коштів;
- встановлення внутрішнього контролю для захисту активів та запобігання несанкціонованим операціям.

В обліковій політиці ТОВ «Скайтек Полімер» визначені основні елементи щодо розрахункових операцій:

- щодо дебіторської заборгованості визначено критерії її визнання та оцінки; передбачена класифікація дебіторської заборгованості за термінами погашення, за об'єктами щодо яких виникла заборгованість, за джерелами фінансування; визначена методика нарахування резерву сумнівних боргів, яка базується на застосуванні абсолютної суми сумнівної заборгованості;

- щодо кредиторської заборгованості - містить чіткі критерії її визнання та оцінки відповідно до НПСБО 11 «Зобов'язання»; визначено порядок класифікації зобов'язань за термінами погашення, за економічною сутністю, за контрагентами; передбачено порядок погашення кредиторської заборгованості, особливості обліку простроченої заборгованості та механізм її списання після закінчення строку позовної давності.

- організація аналітичного обліку розрахунків - визначена структура аналітичних рахунків, яка забезпечує можливість отримання інформації в розрізі контрагентів, видів заборгованості, термінів виникнення та погашення. Для ведення бухгалтерського обліку товариство використовує програмний продукт «BAS Малий бізнес». Модулі програмного продукту, які призначені для обліку розрахунків з покупцями та постачальниками наведені у додатку Д.

- документальне забезпечення розрахункових операцій як основи для їх відображення в обліку та звітності. Визначено перелік первинних документів, які використовуються для оформлення різних видів розрахунків, порядок їх складання, перевірки та зберігання (затверджені бланки актів звірки, рахунків-фактур та накладних);

- розроблено графік документообігу, який визначає порядок руху документів від моменту їх створення до передачі в архів. Особлива увага приділена організації електронного документообігу та забезпеченню захисту інформації.

- інвентаризації розрахунків як важливому інструменту контролю за станом дебіторської та кредиторської заборгованості. Визначено

періодичність проведення інвентаризації, склад інвентаризаційної комісії, порядок документального оформлення результатів інвентаризації та їх відображення в обліку.

- визначено строки звірки: графік проведення обов'язкових актів звірки взаєморозрахунків (щокварталу);

- система внутрішнього контролю розрахункових операцій - визначено методи контролю за станом розрахунків, за дотриманням платіжної дисципліни, періодичність проведення перевірок, відповідальних осіб та порядок документування результатів контролю.

Наказ про облікову політику доповнюють накази та розпорядження по підприємству про затвердження ліміту по касі; визначення посад, які мають право підписувати банківські та касові документи; склад комісії та строки проведення інвентаризації розрахунків та ін.

Облікова політика товариства щорічно переглядається та оновлюється для забезпечення прозорості усіх фінансових потоків.

1.3. Бухгалтерський облік розрахункових операцій, розкриття інформації в звітності

ТОВ «Скайтек Полімер» здійснює товарні операції та вступає в розрахункові взаємовідносини з юридичними (покупці/постачальники) та фізичними особами (покупці), які займають вагоме місце в системі розрахункових операцій, а також є найважливішими складниками бухгалтерської діяльності, оскільки вони впливають на формування основної частини грошових надходжень.

Так, товариство від постачальників отримує матеріальні цінності, обладнання, інші активи, зокрема товари для подальшого продажу та послуги/роботи, необхідні для забезпечення діяльності підприємства.

Покупцям/замовникам реалізує наступні групи товарів: пакувальні матеріали, пакувальні стрічки, промисловий пластик, матеріали сільгосппризначення та здійснює індивідуальне пакування.

Кожний учасник розрахунків одночасно є і кредитором, і дебітором, а у кожній розрахунковій операції одночасно може виникати дебіторська заборгованість в одному підприємстві і кредиторська – в іншому.

Об'єктом системи розрахунків є фінансові зобов'язання, а також взаємовідносини між суб'єктами системи розрахунків після їх погашення. Суб'єктами системи розрахунків виступають:

- 1) постачальники товарів, робіт, послуг – одержувачі коштів;
- 2) покупці товарів – платники коштів;
- 3) банки й інші фінансово-кредитні установи – посередники з переказу коштів.

Метою здійснення розрахунків для покупців є максимальне наближення моменту передачі товарів, з одного боку, і коштів, з іншої; для постачальників – якомога більший розрив у часі між моментами отримання товарів, робіт, послуг та сплатою коштів за них; для банків – проведення розрахунків.

Звідси основна мета системи розрахунків – виконання зобов'язань учасників розрахунків шляхом обрання оптимального для всіх суб'єктів часу між моментами передачі товарів, робіт, послуг та коштів з гарантією обумовленого рівня надійності.

З метою організації розрахунково-касового обслуговування комерційними банками постановою Правління НБУ затверджено «Порядок організації розрахунково-касового обслуговування комерційними банками клієнтів і взаємовідносин з цього питання між установами Національного банку України та комерційними банками». Відповідно до цього між комерційним банком і клієнтом укладається договір на розрахунково-касове обслуговування, в якому передбачається комплекс взаємних зобов'язань банку і клієнта щодо користування коштами і банківськими послугами.

Велике значення має правильна організація і побудова бухгалтерського обліку розрахунків з контрагентами, оскільки таким чином, забезпечується швидке завершення кругообігу грошових коштів та їх еквівалентів, перехід їх з товарної форми в грошову, а також створюються необхідні умови для безперебійної оплати.

Об'єктами обліку розрахункових операцій виступає процес виникнення та погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей. Для потреб бухгалтерського обліку форми розрахунків у товаристві поділяються на три основні категорії:

1. Готівкові (або із застосуванням платіжних карток): розрахунки безпосередньо в касі товариства або через касові апарати (РРО/ПРРО).

2. Безготівкові: перерахування коштів з поточного рахунку підприємства на рахунок контрагента через банківську установу.

3. Готівково-безготівкові – при реалізації через мережу Інтернет на умовах післяоплати.

Розрахункові операції передбачають наступну методику обліку у розрізі таких етапів:

- виникнення потреби у проведенні розрахункової операції; документування умов забезпечення потреб підприємства;
- забезпечення потреб і оформлення первинних документів;
- розрахунки з учасниками розрахункових операцій.

На першому етапі господарської діяльності виникає необхідність одного підприємства в послугах іншого. Наступним кроком обліку розрахункових операцій є процес документування умов здійснення розрахункових операцій. Так, умовою подальших взаємовідносин з постачальниками та покупцями товарів є оформлення договорів, внаслідок виконання яких у підприємств виникають зобов'язання.

Господарський договір є основною формою реалізації товарно-грошових відносин у ринковій економіці та найбільш поширеною і важливою підставою виникнення юридичного зобов'язання. Договір купівлі-продажу – договір, у

якому встановлюються всі умови та розрахунки, які визначаються для обох сторін. На сьогодні поширеною формою укладання договорів купівлі/продажу є електронні договори[11]. Закон України «Про електронну комерцію» у р. III «Порядок вчинення електронних правочинів» визначає порядок укладання електронних договорів, розглядаючи їх як домовленість двох або більше сторін, спрямовану на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, оформлену в електронній формі (тобто дистанційно і з використанням інформаційно телекомунікаційних систем). Алгоритм складання електронного договору та визнання його укладеним представлено у додатку Ж.

Юридичне узгодження умов забезпечення господарських потреб дає можливість забезпечити потребу однієї із сторін розрахункових операцій і при цьому задокументувати факт здійснення розрахункової операції. Наприклад, надходження товарів від оптових постачальників оформляється накладною, товарно-транспортною накладною. Прийняті підприємством первинні документи підлягають обробці та відображенню в обліку. Оплата за поставлені товари відбувається шляхом оформлення платіжної інструкції. Це документ, що використовується для ініціювання платіжної операції з рахунку платника на рахунок отримувача. Платіжна інструкція може бути оформлена в електронній або паперовій формі. Форма, порядок надання платіжної інструкції, засоби дистанційної комунікації для ініціювання платіжних операцій визначаються умовами договору між користувачем і надавачем платіжної послуги.

Завершальним етапом обліку розрахункових операцій є розрахунки з учасниками цих операцій. На цьому етапі здійснюється перерахування безготівкових платежів або виплата готівкових коштів іншій стороні господарських відносин за отримані товари. Також на цьому етапі відбувається отримання підприємством грошових коштів у готівковому та безготівковому форматі за реалізовані товари, роботи, послуги.

Для налагодження аналітичного та синтетичного обліку розрахункових операцій, перед бухгалтером постає завдання систематизувати різних учасників розрахункових операцій за економічно однорідними групами в системі рахунків

бухгалтерського обліку відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку [27] та субрахунків відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку [9]. Бухгалтерський облік розрахункових операцій ведеться переважно на рахунках Плану рахунків, які визначені у таблиця 1.7.

У разі наявності дебіторської заборгованості грошові розрахунки відображаються в обліку за кредитом субрахунків рахунку 36 в кореспонденції з дебетом: субрахунків рахунку 30 «Готівка» (при готівкових розрахунках), субрахунків рахунку 31 «Рахунки в банках» (при безготівкових розрахунках). У разі наявності кредиторської заборгованості грошові розрахунки відображаються в обліку за дебетом субрахунків рахунку 63 в кореспонденції з кредитом: субрахунків рахунку 30 «Готівка» (при готівкових розрахунках), субрахунків рахунку 31 «Рахунки в банках» (при безготівкових розрахунках). Дебіторська і кредиторська заборгованість за рахунками 36 і 63 є віддзеркаленням стану розрахунків за товарними операціями і є вагомим фактором впливу на фінансові ресурси підприємства. Весь обліковий процес розрахункових операцій у товаристві автоматизовано з використанням спеціалізованої облікової програми «BAS Малий бізнес».

Розглянемо відображення розрахункових операцій на рахунках бухгалтерського обліку з оптовими покупцями товарів (таблиця 1.8) та постачальниками товарів (таблиця 1.9).

Основою для запису господарських операцій на рахунку 31 «Рахунки в банках» є виписка з відповідного рахунку. Договорами між банками та клієнтами передбачається, що власникам рахунків банки видають виписки з документів. Виписки повинні перевірятися власниками рахунків щодо відповідності про ведених сум доданим до них документам. Виписка є основою для записів господарських операцій у журналі за синтетичним рахунком 31 «Рахунки в банках» та аналітичних відомостей за субрахунками.

Аналітичний облік операцій на рахунку 31 «Рахунки в банках» здійснюються згідно з виписками банків. Банківська виписка – це паперовий документ, який можна використовуватися замість реєстру аналітичного обліку,

тому він обов'язково повинен містити такі реквізити, як дата, номер, короткий зміст господарської операції та суми за дебетом і кредитом, а також залишки коштів на початок та кінець звітного періоду.

Безготівкові розрахунки дають змогу суттєво знизити затрати обігу, пов'язані з грошовими платежами, мінімізувати кількість грошей, що знаходиться в обігу, забезпечити раціональне користування всіма тимчасово вільними коштами, значно прискорити розрахунки, зокрема прискорити їх шляхом запровадження новітніх засобів електронного зв'язку.

Узагальнена схема організації обліку розрахункових операцій наведена рисунком 1.5.

ТОВ «Скайтек Полімер» під час продажу фізичним особам товарів у роздріб проводить розрахункові операції у готівковій та/або безготівковій формі (за допомогою платіжних карток), та зобов'язане застосовувати РРО або програмні РРО (ПРРО), або – в деяких випадках – розрахункові книжки (РК). РРО у товаристві зареєстровані, опломбовані у встановленому порядку та переведені у фіскальний режим роботи.

Реєстратор розрахункових операцій (РРО) – це пристрій або програмне забезпечення, яке фіксує розрахункові операції та видає фіскальні чеки. Метою фіскалізації розрахункових операцій є контроль податковими органами за готівковими розрахунковими операціями та доходами суб'єктів господарювання.

Якщо була проведена розрахункова операція, покупцю видається розрахунковий документ. Розрахунковим називають документ встановленої форми та змісту, що підтверджує: факт продажу/повернення товарів; видачі готівкових коштів держателям електронних платіжних засобів; отримання/повернення коштів. Розрахунковий документ може бути створений у паперовій та/або електронній формі РРО або ПРРО. Можна також заповнити його вручну.

Види фіскальних касових чеків (ФКЧ), їх обов'язкові реквізити, форма та особливості застосування регулюються Положенням про форму та зміст

розрахункових документів/електронних розрахункових документів. Положенням регламентовано 5 форм касових чеків. Їх склад та зміст представлено у таблиці 1.10.

Таблиця 1.10

Використання РРО є обов'язковим у випадках: розрахунків готівкою або платіжними картками (термінал); інтернет оплати через платіжні системи (якщо покупець фізична особа). Винятками, коли РРО не застосовується, є: всі розрахунки виключно безготівкові між юридичними особами / приватними підприємцями (через рахунок у банку); продаж товару через інтернет з оплатою виключно на банківський рахунок приватного підприємця без використання платіжних систем і терміналів.

На готівкові та готівково-безготівкові операцій відповідно до попереднього аналізу необхідно видавати фіскальний чек.

Коли покупці здійснюють плату за придбані товари на поточний рахунок або готівкою в касу підприємства, діє стандартна схема обліку. Бухгалтерський облік розрахунків з покупцями товарів (фізичні особи) на роздріб наведено у таблиці 1.11.

Таблиця 1.11.

Бухгалтерський облік розрахунків за товари, реалізовані на роздріб

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
	Дебет	Кредит	
1. Надійшла до каси виручка від реалізації товарів у роздріб	301	702	102000,00
2. Відображено податкові зобов'язання з ПДВ, що виникли під час реалізації товару	702	6412	17000,00
3. Відображено собівартість реалізованих товарів	902	282	74184,60
4. Списано торговельну націнку на реалізовані товари	285	282	27815,40
5. Віднесено суму доходу від реалізації на фінансовий результат	702	791	102000,00
6. Віднесено собівартість реалізованих товарів на фінансовий результат	791	902	69778,20

Джерело: складено за даними підприємства

Поширений спосіб розрахунків в касі торгівельного підприємства, це оплата за допомогою банківської платіжної картки (БПК). Під час оплати товарів БПК грошові кошти, списані з карткового рахунку покупця, надходять на рахунок продавця не одразу. У зв'язку з цим миттєво відобразити сплачені за реалізований товар грошові кошти на рахунок 31 «Рахунки в банку» не можна.

У разі здійснення реалізації товарів з використанням БПК має бути оформлено квитанцію платіжного термінала або сліпом. При цьому договором може бути передбачено, що для виконання розрахунків за здійснені операції банку-еквайру потрібно передати реєстр платіжних квитанцій, що підтверджують оплату через БПК (або сліпи). До цього часу зазначені документи обліковують на субрахунку 331 «Грошові документи в національній валюті».

Після того як такі документи будуть передані банку-еквайру (списані з субрахунку 331), пройде певний час, перш ніж зазначені в них суми будуть зараховані на поточний рахунок підприємства (терміни розрахунків між банком-еквайром і суб'єктом господарювання визначаються в договорі еквайринга). Увесь цей час їх потрібно обліковувати на субрахунку 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті». Застосування рахунку 333 є обов'язковим для комерційних підприємств у випадку, коли рух коштів уже розпочався (вони вибули з одного місця зберігання), але на момент звітування або завершення банківського дня ще не зараховані на рахунок отримувача. Аналітичний облік за рахунком ведеться за кожним напрямом перезарахувань (наприклад, за окремими точками продажу, інкасаторами або видами еквайрингу).

І тільки після того, як банк-еквайр зарахує грошові кошти на поточний рахунок підприємства, їх можна врахувати на субрахунку 311.

За обслуговування розрахунків з БПК банку-еквайру належить комісійна винагорода. Вона може як сплачуватися окремо, так і списуватися з суми коштів, що зараховуються на рахунок підприємства (залежно від домовленості сторін). Незалежно від обраного, способу суму такої винагороди відносять до складу адміністративних витрат підприємства (рахунок 92). Бухгалтерський облік розрахунків за товари платіжними банківськими картками наведено у табл. 1.12

Таблиця 1.12

**Бухгалтерський облік розрахунків за товари платіжними
банківськими картками (Еквайрінг)**

Зміст господарської операції	Бухгалтерський запис	
	Дебет	Кредит
1.Відображено суму оплати покупцем через термінал (на підставі Z-звіту або сліпа термінала)	333	702 (361)
2.Зараховано кошти на рахунок підприємства за вирахуванням комісії банку	311	333
3.Відображено витрати на послуги еквайрингу (комісія банку), якщо банк зараховує суму вже «чистою» Примітка. Якщо банк списує комісію окремим документом, проведення буде: Дт 92 Кт 311	92	333

Джерело: [23]

У роздрібній торгівлі, у тому числі з оплатою через сервіс LigPay за допомогою QR-кодів, операція надання товару (послуги) відбувається практично одночасно з операцією оплати. Тому на дату продажу покупцеві товару (надання послуги), торговець у загальному порядку нараховує податкові зобов'язання з ПДВ. Якщо розрахунки за товари (послуги) відбуваються з використанням РРО, торговець може включити такі операції в підсумкову податкову накладну.

Гроші на рахунок торговця надійдуть за вирахуванням банківської комісії, однак податкові зобов'язання він має вирахувати з повної суми (без урахування комісії). Адже ця сума і є договірною вартістю проданих товарів (послуг).

Під час проведення розрахунків із використанням сервісу LigPay гроші надходять на рахунок торговця миттєво, але за вирахуванням банківської комісії. У зв'язку з цим для обліку таких операцій використовується бухгалтерський субрахунок 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті», а комісію банку необхідно включати до адміністративних витрат.

Інтернет-торгівля – це сучасний спосіб продажу товарів, який широко використовується підприємцями. Вона здійснюється через індивідуальні сайти підприємців, відомі маркетплейси (Rozetka, Prom.ua, Епіцентр, Bigl.ua, F.ua, Kasta,

Zakupka, АЛЛО маркетплейс, Made With Bravery, OLX тощо), соціальні мережі (YouTube, Facebook, Instagram, TikTok), мобільні месенджери (Viber, Telegram, WhatsApp) тощо.

При реалізації товарів через мережу Інтернет попереднім або заключним етапом торговельної операції є платіж за товар, тобто розрахункова операція. Якщо платіж відбувається до поставки товару, то це попередня оплата або авансовий платіж. Якщо платіж відбувається після поставки товару, то це післяплата. Розрахункова операція при реалізації товарів через мережу Інтернет може здійснюватися:

- 1) безготівково – через розрахункові, платіжні рахунки покупця та продавця;
- 2) готівкою – під час отримання товару, послуги покупцем;
- 3) «готівково-безготівкові» – готівкою від покупця через поштового оператора з подальшим зарахуванням на платіжний рахунок продавця (операція на умовах післяплати).

Готівкові операції майже не використовуються в інтернет-торгівлі. Розрахункові операції в інтернет-торгівлі проводяться найчастіше безготівково чи «готівково-безготівковим» способом. Переважна більшість операцій здійснюється на умовах післяплати «готівково-безготівковим» способом, адже покупець хоче впевнитися в поставці товару, його якості. Поштовий оператор переказує кошти продавцю на його платіжний рахунок.

В процес розрахунків при реалізації товару через мережу Інтернет-торгівлю на умовах післяплати до процесу залучається три суб'єкти господарювання: покупець – приватна особа, продавець – зареєстрований суб'єкт господарювання, поштовий оператор – виконує функцію доставки товару та приймання оплати за товар.

Для здійснення безготівкової або «готівково-безготівкової» розрахункової операції залучається фінансовий посередник – банківська установа або фінансова установа. Фінансові установи – партнери поштових операторів, які залучаються до інтернет-торгівлі, відкривають своїм клієнтам саме платіжні рахунки. Платіжний рахунок відкривається на договірній основі між фінансовою

установою та продавцем виключно для цілей виконання платіжних операцій відповідно до умов договору та вимог законодавства.

Надходження грошових коштів на платіжний рахунок – це розрахункова операція, тому підлягає фіскалізації із застосуванням РРО.

Фіскальний чек, який формується та видається фінансовими установами, містить обов'язкові реквізити, що ідентифікують отримувача грошових коштів. До таких реквізитів, зокрема, належать:

- повне найменування юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи (у тому числі фізичної особи – підприємця),
- податковий номер, реквізити банківського рахунку та інформація щодо призначення платежу.

Стан розрахункових операцій відображується у формі фінансової звітності – ф.1 Баланс (Звіт про фінансовий стан). Згідно Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [35] передбачено, що кожне підприємство перед складанням річної звітності обов'язково повинно провести інвентаризацію розрахунків в наступній послідовності:

а) всім дебіторам підприємства-кредитори повинні передати виписки про їх заборгованість, які пред'являються інвентаризаційній комісії для підтвердження реальності заборгованості. Підприємства-дебітори зобов'язані протягом десяти днів з дня отримання виписок підтвердити заборгованість або заявити свої заперечення. Форма акту звірення наведена у додатку 3.

На належним чином підготованому Акті звірення повинні стояти підпис бухгалтера, що займається обліком розрахунків, головного бухгалтера, візи членів інвентаризаційної комісії – менеджерів фінансового відділу, відділу збуту або постачання.

б) на суми заборгованості постачальників з невідфактурованих поставок після їх перевірки бухгалтерія повинна зажадати від постачальників розрахунково-платіжні документи. Постачальники зобов'язані подати покупцям такі документи або повідомити причини щодо їх неподання чи про відсутність такої заборгованості;

в) на рахунках обліку розрахунків з покупцями і замовниками, постачальниками і підрядчиками, іншими дебіторами і кредиторами повинні залишатися виключно погоджені суми.

В окремих випадках, коли до кінця звітного періоду розбіжності не усунені або залишилися не з'ясованими, розрахунки з дебіторами і кредиторами відображаються кожною стороною у своєму балансі в сумах, що впливають із записів у бухгалтерському обліку і визнаються нею правильними.

Формування показників Балансу вимагає детального аналізу залишків на рахунках обліку товарних операцій. Бухгалтерські записи за дебетом та кредитом відповідних рахунків трансформуються у статті активів та зобов'язань. Важливою методологічною вимогою є те, що дебіторська та кредиторська заборгованості за товари не можуть бути згорнуті навіть у межах одного контрагента, якщо це не передбачено умовами договору (наприклад, за відсутності проведеного та документально оформленого акту взаємозаліку).

При заповненні балансових рядків враховується специфіка плану рахунків підприємства. Зокрема, дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги відображається у рядку 1125 Балансу. Цей показник формується як дебетове сальдо за рахунками 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 34 «Короткострокові векселі одержані» за вирахуванням кредитового сальдо за рахунком 38 «Резерв сумнівних боргів» (у частині, що стосується товарної заборгованості). Таким чином, у звіті фіксується саме чиста реалізаційна вартість дебіторського боргу.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами постачальникам відображається окремо у рядку 1130 Балансу на основі залишку за дебетом субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами». Окреме відображення авансів виданих та отриманих є критичним, оскільки вони мають немонетарний характер і не підлягають оцінці на предмет сумнівності з нарахуванням резерву за рахунком 38.

У практичній діяльності деякі підприємства не використовують окремий субрахунок 371 для обліку передплат постачальникам, а відображають їх

безпосередньо за дебетом рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». У такому випадку виникає методологічна особливість формування рядка 1155 «Інша поточна дебіторська заборгованість». Згідно з інструкціями щодо заповнення звітності, якщо підприємство не відображає передоплати на субрахунку 371, то дебетове сальдо рахунку 63 повинно бути додано до складу іншої поточної дебіторської заборгованості у рядку 1155, а не згорнуто з кредитовим залишком за цим же рахунком. Алгоритм розрахунку рядка 1155 у такому випадку набуває вигляду:

$$\text{Рядок 1155} = \text{Дт 37} + \text{Дт 685} + \text{Дт 65} + \text{Дт 66} - \text{Кт 38} + \text{Дт 63}$$

Це запобігає викривленню інформації про реальний обсяг зобов'язань та вимог підприємства. Відображення стану заборгованості за товарними операціями у статтях Балансу наведено у таблиці 1.13.

Розрахункові операції є важливою складовою фінансово-економічної діяльності товариства. Правильна організація і побудова бухгалтерського обліку розрахунків з контрагентами у товаристві створює умови для безперебійної оплати.

1.4. Організація розрахункових операції за допомогою дистанційних банківських послуг

Значна кількість інформації, яка відображає взаємовідносини між учасниками господарської діяльності, та необхідність обліку і контролю такої інформації, зумовлює застосування відповідних цифрових технологій.

Питання застосування цифрових технологій в бухгалтерському обліку з кожним роком набуває все більшої актуальності. Сучасні дослідження в цьому напрямку спрямовані на можливі вигоди від автоматизації обліку, на застосування технології блокчейну, на вивчення можливостей вітчизняних засобів автоматизації обліку і контролю розрахункових операцій, на

систематизацію переваг і недоліків хмарних технологій в обліку, штучного інтелекту, інтернету речей тощо.

Технологія дистанційного банківського обслуговування «домашній банкінг», або «віддалений банкінг», що дає змогу клієнту отримувати банківські послуги, не відвідуючи офіс банку, існує вже більше тридцяти років. «Віддалений банкінг» є формою надання банківських послуг не в банківському офісі при безпосередньому контакті клієнта і банківського службовця, а в офісі клієнта, в його будинку і скрізь, де це допускається системою і зручно для нього. Сьогодні це зручна, оперативна, мобільна та технологічно надійна форма дистанційного банківського обслуговування, яка надає клієнту майже увесь спектр банківських послуг «на дому».

Такі системи успішно функціонують як у зарубіжних банках, так і в банках України. Інтернет-банкінг являє собою програмний комплекс, що дозволяє клієнту отримувати інформаційні послуги та проводити активні транзакції по власному рахунку через канали мережі Інтернет. Таким чином, банк забезпечує базову інвестицію в налаштування, підключення до системи банківських розрахунків програмного комплексу, втім позбавляється додаткових витрат, необхідних на підтримку дієздатності стаціонарного офісу. Клієнт же отримує численні переваги у вигляді мобільності та самостійності користування банківськими послугами, повного контролю за власним рахунком, можливості вільно планувати свій час.

Дистанційне обслуговування може здійснюватися за допомогою систем «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк», «телефонний банкінг» [40]. Ці системи на підставі дистанційних розпоряджень клієнта можуть виконувати функції надання інформаційних послуг згідно з переліком, зазначеним у договорі між банком і клієнтом, здійснення операцій за рахунком клієнта.

Під час розрахунків за допомогою таких систем застосовуються електронні розрахункові документи. Роботу системи «клієнт-банк» забезпечують наступні програмні комплекси: 1) клієнтська частина - комплекс, що розміщений у клієнта: забезпечує введення операціоністом в систему розрахункових

документів, їх коректування, друк і перевірку. Програмне забезпечення клієнтської частини системи «клієнт – банк» може бути розташоване в одному окремому комп'ютері (для невеликих підприємств чи фізичних осіб) або працювати в локальній мережі клієнта; 2) банківська частина - комплекс, що розміщений у банку і є складовою системи автоматизації банку. Вона є невід'ємною складовою системи автоматизації банку (САБ) і має забезпечувати безперервний захист електронних розрахункових документів клієнта під час обробки їх в САБ.

Програмне забезпечення систем дистанційного обслуговування відповідати вимогам нормативно правових актів Національного банку України до технології та захисту електронних банківських розрахунків. Юридичною підставою для роботи клієнта за допомогою систем дистанційного обслуговування і оброблення банком дистанційних розпоряджень клієнта є договір про розрахунково-касове обслуговування. У договорі обов'язково мають обумовлюватися права, обов'язки та відповідальність сторін, порядок вирішення спорів у разі їх виникнення тощо.

Під час використання систем «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк» банк щоденно роздруковує реєстр електронних розрахункових документів, які відправлені клієнтом. Реєстр має обов'язково містити відомості про дату і час подання власником рахунку електронних розрахункових документів до банку. Електронні розрахункові документи, відправлені клієнтом, щоденно архівують і зберігають у банку протягом установленого терміну. Після отримання від банку витягу з рахунку клієнт складає реєстр електронних розрахункових документів, відправлених у банк каналами зв'язку і прийнято банком до оплати. Такий самий реєстр за кожним клієнтом складають у банку після формування балансу операційного дня. Під час використання систем «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк» клієнт має дотримуватися всіх вимог банку щодо питань безпеки оброблення електронних розрахункових документів. Якщо це передбачено в договорі, то банк має право періодично перевіряти виконання клієнтом вимог щодо захисту інформації та зберігання засобів захисту і припиняти

обслуговування клієнта за допомогою системи в разі невиконання ним вимог безпеки.

Для здійснення операцій за рахунком клієнта (оплата комунальних послуг, телефонних переговорів тощо) за допомогою системи «телефонний банкінг» (дистанційне обслуговування клієнтів за допомогою телефонних каналів зв'язку) клієнт у договорі з банком про розрахунково-касове обслуговування або іншому договорі про надання банківських послуг зазначає інформацію, потрібну банку для списання ним коштів з рахунку клієнта. Ідентифікацію клієнта для доступу до системи «телефонний банкінг» здійснюють за допомогою засобів ідентифікації, передбачених у договорі між банком і клієнтом. Засоби ідентифікації (номер клієнта, особистий ПІН-код, сукупність цифрових і літерних компонентів тощо) банк надає клієнту після укладення договору.

Системи типу «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк», «телефонний банкінг» тощо на підставі дистанційних розпоряджень клієнта можуть виконувати функції надання інформаційних послуг згідно з переліком, зазначеним у договорі між банком і клієнтом, здійснення операцій за рахунком клієнта. Дистанційне розпорядження вважається переданим клієнтом і прийнятим банком до виконання, якщо клієнт:

- для доступу до системи ввів правильне значення засобу ідентифікації;
- увів код операції та всі параметри, які запитує система; - підтвердив це розпорядження.

Банк, що обслуговує платника, списуючи на підставі дистанційного розпорядження кошти з рахунку платника, оформлює розрахунковий документ, у якому зазначає інформацію про платіж і документи, на підставі яких здійснюється перерахування коштів. Якщо клієнт не підтвердив розпорядження на здійснення операції, то банк операцію не виконує, про що інформує клієнта. Передавання дистанційного розпорядження та реєстрацію його банком здійснюють за погодженим каналом доступу в автоматичному режимі. Також банк має забезпечити зберігання інформації про невиконані електронні

розрахункові документи/дистанційні розпорядження, та внести цю інформацію до архіву системи для зберігання протягом установленого терміну.

У нашій країні найбільш розповсюдженою системою дистанційного банківського обслуговування є «клієнт – банк». У цілому, система «клієнт – банк» дає змогу вести такі розрахункові документи як платіжні інструкції, а також використовувати платіжні картки. Впровадження системи «клієнт – банк», або комп'ютерного банкінгу в Україні, стало однією з перших вдалих спроб українських банків з поліпшення обслуговування клієнтів та удосконалення власної роботи за допомогою автоматизованих систем.

Система «клієнт-банк» є програмно-технічним комплексом, який реалізує доступ клієнта до автоматизованої системи банку за допомогою персонального комп'ютера, здійснюваним за допомогою прямого з'єднання з банківською мережею з використанням модему. Наявність такої системи дає змогу клієнту, не виходячи з офісу, відправити до банку платіжні інструкції, оперативно отримати інформацію щодо проходження платежу, стану поточного рахунку, а також документів, проведених за рахунком у будь-який момент часу.

Це важливо насамперед для підприємств, які територіально знаходяться далеко від банку, та для тих, хто здійснює багато оперативних платежів. Крім того, система «клієнт-банк» має ряд інших можливостей, які, зокрема, дозволяють: - проводити безготівкові платежі, не відвідуючи банківської установи, з робочого місця в офісі, обладнаного персональним комп'ютером із встановленим необхідним програмним забезпеченням;

- оперативно відстежувати наявні грошові кошти на поточному рахунку та контролювати їх рух;

- отримувати виписки з поточного рахунку, а також дані щоденних офіційних курсів НБУ;

- вести довідник своїх контрагентів за платежами та довідник призначення платежу, що дозволяє швидше формувати платіжні документи. При цьому, зникає необхідність заносити інформацію до кожного документа – готовий шаблон переноситься до платіжного документа з довідників;

- робити архівні копії оброблених документів та переглядати документи з архіву;
- обмінюватися з банком нерегламентованими повідомленнями та завантажувати файли, передані банком, а також передавати власні файли; отримувати від обслуговуючого банку повідомлення про нові банківські послуги, поточні відсоткові ставки за кредитами та депозитами, а також іншу інформацію.

Безперечно, головною перевагою системи «клієнт-банк» є те, що вона дозволяє клієнту здійснювати розрахункові операції та контролювати стан рахунку зі свого офісу [40]. Але це не єдина перевага системи «клієнт-банк», можна виділити такі переваги: зручність, оперативність, мобільність, Безпека. Основним недоліком є те, що переказ коштів з використанням даної системи потребує постійної присутності керівних осіб – директора та головного бухгалтера, які наділені правом першого та другого підпису. Інакше керівники підприємства мусять відкрити електронний підпис іншим особам, що збільшує небезпеку несанкціонованого використання коштів на поточному рахунку.

Оскільки не існує загальноприйнятих стандартів, які регламентують використання систем дистанційного банківського обслуговування, в тому числі і «клієнт-банк», то їх реалізація суттєво залежить від особливостей роботи банку. Так, вітчизняні банки, серед яких ПриватБанк, Райффайзен Банк Аваль, Правекс-Банк, ПУМБ, Укрексімбанк, СЕБ Банк (Фідобанк), ОТП Банк, Universal Bank та ін., удосконалили систему «клієнт-банк», додавши до неї можливість використання мережі Інтернет. При цьому функції системи не змінилися, однак спростилася процедура підключення до системи і зникла необхідність установа спеціального програмного забезпечення. Системи дистанційного обслуговування з огляду на відчуженість їх від паперово- документального обігу надають цьому новітньому напрямку ознаки певної віртуалізації. Більш наочно структура дистанційного банківського обслуговування представлена на рис.1.6.

Відтак будь-який програмний комплекс має забезпечувати надійний захист інформації при передачі її каналами зв'язку.

Отже, система дистанційних банківських послуг є зручною для клієнтів при роботі з банком (для підприємств з великою кількістю філій і відділень у різних регіонах система дає можливість контролювати рух коштів в усій мережі) і слугує відмінною платформою для прийняття оперативних рішень. Розвиток і подальше впровадження систем дистанційного обслуговування, зокрема систем «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк», «телефонний банкінг», дозволить банкам ефективніше проводити клієнтські платежі, зменшить собівартість даних послуг за рахунок зменшення праце-місткості, а також підвищить їх надійність, оскільки заповнення платіжних інструкцій в електронній формі значно зменшує кількість помилок.

Висновки до розділу 1

Під час здійснення господарської діяльності підприємство взаємодіє з іншими підприємствами, організаціями та з населенням, що має характер грошових розрахунків. Ці взаємовідносини ґрунтуються на використанні грошей у їх функціях – коштів обігу і коштів платежу. При цьому підприємство водночас є постачальником для одних і покупцем для інших.

Правильна організація і побудова бухгалтерського обліку та контролю розрахункових операцій мають велике значення, оскільки забезпечують швидке завершення кругообороту грошових коштів, перехід їх з товарної форми в грошову, створюють необхідні умови для безперебійної оплати придбаних товарно-матеріальних цінностей.

Представлена класифікація розрахункових операцій за основними ознаками: за суб'єктами, за формами проведення розрахунків та їх контрагентів.

Розрахунки між юридичними особами, а також розрахунки за участю фізичних осіб може провадитися у готівковій або в безготівковій формі за допомогою розрахункових документів у електронному або паперовому вигляді.

Розрахункові операції в торгівлі нормативно визначені: надано ґрунтовне визначення, регулюється гранична сума розрахунків готівкою, наведені види

оплати, які мають ознаки використання реєстраторів розрахункових операцій та визначені правила законного проведення розрахункових операцій.

Розуміння сутності розрахункових операцій, їх класифікації сприяє повному і своєчасному їх обліку.

За даними Річного звіту Національного банку України за 2025р. проведено дослідження готівкових та безготівкових платежів. Більшість операцій з платіжними картками були безготівковими. 50% від суми всіх безготівкових операцій з платіжними картками припадає на використання платіжних карток в торгівельній мережі. Оплата товарів в інтернеті становила 16% від суми всіх безготівкових операцій із платіжними картками.

Загалом готівково-грошовий обіг в Україні у 2025 році характеризувався збільшенням обсягів готівки в обігу, що було пов'язано з бажанням громадян робити певний запас готівкової гривні для безперебійних розрахунків навіть за умов тривалих блекаутів.

В роботі розглянуті приклади міжнародного досвіду стимулювання безготівкових розрахунків.

ТЗОВ «Скайтек Полімер» є торгівельним підприємством, яке реалізує якісні пакувальні матеріали; пакувальне та фасувальне обладнання; складську техніку як оптовим так і роздрібним покупцям.

З метою організації бухгалтерського обліку у товаристві складено облікову політику, яка містить основні елементи щодо розрахункових операцій:

- щодо дебіторської та кредиторської заборгованості за товарними операціями визначено критерії їх визнання та оцінки; класифікація за термінами погашення;
- визначена структура аналітичних рахунків, яка забезпечує можливість отримання інформації в розрізі контрагентів, видів заборгованості, термінів виникнення та форм оплати;
- визначено періодичність проведення інвентаризації розрахунків та грошових коштів; строки проведення обов'язкових звірок розрахункових операцій;
- затверджено ліміт по касі;
- визначені посади з правом підписувати банківські та касові документи.

Об'єктами обліку розрахункових операцій з юридичними особами (покупці/постачальники) виступає процес виникнення та погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей. Умови та терміни розрахунків регулюються договорами купівлі-продажу. Основою для обліку розрахунків на рахунку 31 «Рахунки в банках» є виписка з банківського рахунку.

Для реалізації товарів у роздріб товариство використовує Реєстратори розрахункових операцій, які опломбовані та переведені у фіскальний режим роботи. Щоб приймати оплату картками на місці розрахунків, потрібно укласти з банком договір еквайрингу і отримати від банку POS-термінал для приймання карток.

Види фіскальних касових чеків, їх обов'язкові реквізити, форма та особливості застосування регулюються Положенням про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів.

Під час оплати товарів БПК грошові кошти, списані з карткового рахунку покупця, надходять на рахунок продавця не одразу. Терміни розрахунків між банком-еквайром і товариством визначаються в договорі еквайринга. Увесь цей час їх обліковують на субрахунку 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті». Аналітичний облік за рахунком ведеться за кожним напрямом перезарахувань (наприклад, за окремими точками продажу, інкасаторами або видами еквайрингу).

Під час проведення розрахунків із використанням сервісу LigPay гроші надходять на рахунок продавця миттєво, але за вирахуванням банківської комісії.

Товариство широко реалізує товари через мережу Інтернет. Вона здійснюється через індивідуальний сайт. Розрахункові операції в інтернет-торгівлі проводяться найчастіше безготівково. В процес розрахунків при реалізації товару на умовах післяплати до процесу залучається три суб'єкти господарювання: покупець – приватна особа, продавець – зареєстрований суб'єкт господарювання, поштовий оператор – виконує функцію доставки товару та приймання оплати за товар.

Розглянуто використання комп'ютерних технологій для поширення дистанційного обслуговування банками своїх клієнтів: за допомогою систем «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк», «телефонний банкінг» тощо.

РОЗДІЛ 2

КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ

2.1. Організації внутрішнього контролю на ТОВ «Скайтек Полімер»

Багато вітчизняних підприємств знаходяться у складному фінансово-економічному становищі, внаслідок загальної критичної економічної ситуації в державі. Малий бізнес відіграє ключову роль у розвитку економіки, створюючи робочі місця, сприяючи інноваціям та забезпечуючи місцеві споживчі потреби. Однак, малі підприємства підпадають під вплив суттєвих ризиків, мінімізація яких, часто не здійснюється цими суб'єктами господарювання у зв'язку з недосконалістю їх системи управління та, зокрема, відсутністю дієвого внутрішнього контролю. У такому контексті, саме внутрішній контроль стає критично важливим для забезпечення стійкості та прибутковості діяльності суб'єктів малого підприємництва у довгостроковій перспективі. Окрім того, він сприяє покращенню фінансової дисципліни, адже однією з найбільш поширених проблем у малому бізнесі є неефективне управління фінансами, помилки в питаннях оподаткування та загалом елементарне шахрайство з боку відповідальних осіб, або їх некомпетентність.

Малі підприємства мають свою специфіку формування системи внутрішнього контролю, виходячи з основних рис їх функціонування та менеджменту. На підприємствах, де є одноосібний власник (приватне підприємство чи навіть фізична-особа підприємець), чи, наприклад, їх декілька, як у товаристві з обмеженою відповідальністю, відповідальність за саму діяльність і за внутрішній контроль несуть власники. У більшості випадків власники повністю залучені в сам бізнес, і якщо інші функції виконують працівники, то, зазвичай власники можуть бути повністю в курсі операцій і загальної ситуації на підприємстві. Таким чином вони встигають виконувати функції контролю. Але у випадку нарощення обсягів діяльності, зростає потреба у виокремленні внутрішнього контролю в окремий елемент управління, оскільки,

збільшується ступінь спеціалізації, і стає неможливим залишатися повністю в курсі того, що відбувається в кожній частині бізнесу.

Отже, у ефективності функціонуванні бізнесу зацікавлені перш за все власники підприємств, і, оптимальним варіантом є саме шлях делегування повноважень із організації внутрішнього контролю, вибору методичного інструментарію, його апробації та впровадження безпосередньо професійним менеджерам цієї сфери. Ефективний внутрішній контроль також вимагає глибоких знань у галузі бухгалтерського обліку як основного джерела інформації для управлінських рішень, що не завжди притаманне власникам підприємства.

Розглянемо основні характеристики внутрішнього контролю, які доводять доцільність його впровадження не лише малими підприємствами, але й усіма іншими незалежно від форми власності чи виду економічної діяльності:

1. Внутрішній контроль гарантує ефективний нагляд за різними аспектами діяльності підприємства з одночасним збереженням конфіденційної інформації, що в окремих випадках становить комерційну таємницю, а також відслідковує виконання усіх вимог законодавства під час ведення бізнесу у тій чи іншій сфері економіки.

2. Дієва та функціональна система безпеки підприємства є сукупністю заходів та стратегічних рішень, спрямованих на забезпечення його стабільності та конкурентної спроможності в умовах мінливого ринкового середовища, зокрема, під час війни. Ця система не має чіткого алгоритму дій, оскільки адаптується до потреб та особливостей кожного підприємства. Одним з ключових засобів забезпечення економічної безпеки є впровадження ефективної системи внутрішнього контролю, яка сприятиме не лише оптимізації управління ресурсами підприємства, але й підвищить захист формування і збереження бухгалтерської та управлінської інформації, що формується на різних ділянках. Контроль всередині підприємств дозволить виявити витік інформації та вжити заходи щодо надійності каналів її руху, а також виявити ділянки несанкціонованого доступу;

3. На сьогоднішній день підприємствам важливо постійно шукати нові комбінації бізнес-процесів для оптимального використання наявних ресурсів і зменшення загроз та збитків, що виникають в умовах воєнного стану на шляху зміцнення фінансового стану, збереження економічної стійкості та подекуди позицій на ринку. Усе це залежить від того, чи запроваджена система внутрішнього контролю дає змогу підприємствам ідентифікувати, оцінювати та керувати економічними ризиками. Внутрішній контроль не лише допомагає виявити слабкі сторони підприємницької діяльності, а й акцентує увагу на ефективності використання ресурсів, виявляє та активує резерви [44].

4. Система бухгалтерського обліку на підприємстві є основою для формування фінансової звітності, яка необхідна користувачам облікової інформації для прийняття дієвих, ефективних, обґрунтованих рішень. Але слід пам'ятати, що баланс підприємства може зійтися в будь-якому випадку через використання методу подвійного запису, але достовірність наведеної там інформації щодо активів чи зобов'язань може бути під питанням. Така ситуація виникає у зв'язку з некомпетентністю певних найманих працівників бухгалтерії або через умисні дії щодо фальсифікації документів, завищення зобов'язань і витрат, приховування безнадійної заборгованості, маніпуляцій із заробітною платою тощо. Також можливі випадки, коли в бухгалтерію надходять вже сфабриковані документи і, оскільки, облікові працівники суто опрацьовують отриману інформацію, тоді до них не можна виставляти претензії. Саме тому внутрішній контроль дозволяє виявити ланцюжки руху документів та знайти зловмисників;

5. Дуже часто склад та структура виявлених порушень, їх причини, сила впливу на бізнес-операції не узагальнюються. Аналогічно не окреслюються напрямки прийнятих рішень, їх дієвість, чи абсолютна або часткова нездатність вплинути на ситуацію, що виникла. Тобто внутрішній контроль необхідний для систематизації цієї інформації задля наступного її спрямування на запобігання виникнення помилок чи порушень. Внутрішній контроль дає змогу управлінському персоналу виявляти недоліки в діючих системах і здійснювати

своєчасні коригування, а також приймати відповідні рішення для адаптації до умов внутрішнього та зовнішнього середовища;

6. Контроль охоплює виявлення як помилок, так і успіхів окремих виконавців. Він супроводжується аналізом причин успіхів і невдач, а також розробкою заходів для виправлення помилок та закріплення успіхів. Ці заходи розглядаються з урахуванням впливу зовнішнього середовища, оцінки його параметрів та пов'язаних з ним ризиків.

Отже, вищенаведена інформація свідчить про те, що внутрішній контроль і його запровадження має багато переваг. Але, саме для малих підприємств існують певні виклики, що гальмують його запровадження або через які багато власників підприємства навіть не задумуються над його доцільністю. Розглянемо деякі з них:

- організація на малих підприємствах окремого відділу внутрішнього контролю збільшить їх витрати, адже вони повинні фінансувати витрати на його впровадження і функціонування, здійснюючи додаткове навчання існуючих працівників або наймати нових фахівців цієї сфери, а також провести реструктуризацію організаційних процесів, документів і процедур. У таких випадках витрати, здійснені на впровадження системи внутрішнього контролю, можуть не приносити очікуваних результатів та віддачі від вкладених фінансових ресурсів та зусиль;

- на сьогодні в Україні існує загалом проблема у пошуку компетентних фахівців зокрема сфери внутрішнього контролю, адже вони повинні володіти відповідними знаннями бухгалтерського обліку, фінансів, загального підприємництва та взаємозв'язку бізнес-процесів, а також вміти виявити загрози, оцінити їх і вчасно приймати дієві управлінські рішення. Слід зауважити, що отримати результат проведеного контролю і вміти зрозуміти отриману інформацію, її систематизувати, виявити недоліки і їх усунути – абсолютно різні завдання для працівника.

Існують проблеми, що знижують якість внутрішнього контролю на тих малих підприємствах, де вже використовують його інструментарій:

1) у більшості вітчизняних підприємств внутрішній контроль не виконує своєї ролі в стимулюванні відповідальності працівників, тобто вони не відчують себе відповідальними перед керівником підрозділу за результати своєї роботи, а керівники – перед власниками бізнесу, а власники – перед державою та суспільством [10];

2) якщо малі підприємства зосереджені лише на захисті своїх ресурсів та недопущенні зловживань, то це тисне на працівників і атмосфера в колективі буде негативна, що спричинить плинність кадрів [10].

Організація контролю на малих підприємствах повинна акцентувати зусилля на таких категоріях (таблиця 2.1.)

Таблиця 2.1.

Організація контролю на малих підприємствах за категоріями

Категорії контролю	Завдання
I. Облік	Забезпечення правильного обліку господарських операцій та встановлення чіткої відповідальності в межах підприємства за помилки та порушення
II. Адміністрування	Сприяння досягненню цілей контролю шляхом розробки відповідних каналів комунікації та інформаційних потоків
III. Запобігання	Уникнення помилок до того, як вони стануться і будуть незворотними, створення резервних копій бази даних та визначення відповідальних осіб за її збереження і використання. Перевірка каналів збуту, звірка рахунків та замовлень чи продажів, розробка заходів безпеки та кібербезпеки тощо
IV. Ідентифікація	Оперативне виявлення помилок, порушень чи шахрайських дій відразу, як вони виникли. Проведення інвентаризації запасів, руху грошових коштів, звірки розрахунків задля своєчасного виявлення порушників та винних осіб. Оцінка захисту конфіденційної інформації з метою окреслення виявлених неточностей чи збоїв у них.
V. Коригування	Групування та систематизації наслідків від помилок, а також виявлення їх впливу на фінансовий стан чи результати діяльності суб'єкта господарювання у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Джерело: [10]

Враховуючи вищенаведені категорії контролю малим підприємствам слід обрати раціональний підхід щодо організації системи внутрішнього контролю. Існує два основних варіанти впровадження внутрішнього контролю на підприємствах і малих в тому числі (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Варіанти впровадження внутрішнього контролю на підприємствах

Варіанти	Функції
I. Створення відділу внутрішнього контролю на підприємстві	Забезпечить максимально точну перевірку бізнес-процесів та їх результатів, адже працівники такого підрозділу володітимуть усією інформацією про специфіку відповідного бізнесу. Недоліком може бути зловживання ними своїм службовим становищем
II. Аутсорсинг функцій контролю	Аутсорсингова компанія бере на себе перевірку правильності організації та ведення бухгалтерського обліку, а також проводить оцінювання ризиків. Додатково вона аналізує ефективність кадрової політики, відповідність організаційної та функціональної структури масштабам діяльності компанії. Перевагою такого підходу є відсутність витрат на створення та утримання власної системи внутрішнього контролю, здебільшого високий рівень професійної підготовки зовнішніх фахівців від аутсорсингової компанії, хоча їх послуги на сьогодні є дуже дорого вартісними.
III. Косорсинг функцій контролю	Внутрішній контроль забезпечується одночасно і підприємством, і частково аутсорсинговою компанією
IV. Одна посада без створення цілого відділу	Окрема посада без створення цілого відділу яка буде підпорядковуватися керівнику і власнику, наприклад, і буде мати доступ до усієї інформації, що генерується на підприємстві в процесі його господарської діяльності

Джерело: [10]

Отже, головним недоліком передачі функцій контролю на аутсорсинг чи косорсинг є те, що втрачається вся сутність поняття внутрішнього контролю, адже його буде здійснювати повністю або частково стороння організація, що породжує хаос у господарській діяльності.

В такій ситуації доцільніше на один рік підписати угоду з аудиторською компанією щодо надання консультаційних послуг, як для служби бухгалтерії, так і для служби внутрішнього контролю на початках її формування і для підвищення відповідного рівня кваліфікації її працівників. Для малого бізнесу найкраще запроваджувати окрему одну посаду без створення цілого відділу.

На торговельних підприємствах національної економіки доцільним напрямком розвитку внутрішнього контролю вважається такий, за яким цей вид діяльності поряд з перевітками наявності і стану товарних запасів і розрахунків, спрямовується на посилення управлінських функцій. Тобто йдеться про те, що

розширені функції контролю реально забезпечують можливості менеджменту вживати дієві запобіжні заходи для попередження можливих втрат на торговельному підприємстві.

2.2. Методика внутрішнього контролю розрахункових операцій

Система внутрішнього контролю розрахункових операцій зосереджена на безготівкових розрахунках, які відбуваються шляхом перерахування коштів з поточного рахунку підприємства на рахунок контрагента через банківську установу.

Мета внутрішнього контролю полягає в одержанні доказів, що підтверджують достовірність стану розрахунків покупців товару (дебіторська заборгованість) та постачальників товарів (кредиторська заборгованість).

Виходячи з мети, в якості основних завдань внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами можна виділити наступні:

- контроль за дотриманням чинного законодавства і перевірка наявності та правильності оформлення документів з поставки та реалізації товарів (договорів, рахунків-фактур, актів звіряння розрахунків).

- дотримання правил платіжної дисципліни, обґрунтованості застосовуваних цін, тарифів і забезпечення збереження коштів під час розрахунків;

- встановлення причин і строків виникнення заборгованості за розрахунками, визначення її реальності та шляхів її погашення;

- встановлення правильності здійснення розрахунків за даною заборгованістю та відображення їх в обліку;

- своєчасне погашення боргів, з метою уникнення штрафних санкцій і в цілях безперебійного забезпечення товарами, а також стягнення в судовому порядку прострочених і несплачених сум заборгованості;

- обґрунтованість списання дебіторської та кредиторської заборгованості.

Внутрішній контроль розрахунків з контрагентами товариства необхідно проводити за трьома етапами (рис.2.1).

Рис.2.1. Модель внутрішнього контролю розрахункових операцій з покупцями та постачальниками

Джерело: [25]

Ключову роль в організації системи внутрішнього контролю відіграє інформаційне забезпечення, а також своєчасне надходження інформації із зовнішніх джерел. Інформаційне забезпечення є необхідною передумовою та умовою становлення внутрішнього контролю. Джерела інформації для забезпечення внутрішнього контролю обліку розрахунків з контрагентами товариства представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Джерела інформації для реалізації внутрішнього контролю розрахунків з контрагентами

<i>Документи</i>	<i>Види документів</i>
Первинні документи	Товарні накладні
	Товарно-транспортна накладна
	Рахунки-фактури
Регістри обліку	Журнал реєстрації рахунків-фактур
	Журнал реєстрації довіреностей на отримання товарів
	Облікові регістри рахунка 36, 63
	Головна книга
	Рахунок на оплату
Документи оплати контрагентам	Видатковий/прибутковий касовий ордер
	Банківські виписки з розрахункового рахунку
	Акт взаємозаліку
	Платіжні інструкції
Бухгалтерська (фінансова) звітність	Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів

Джерело: узагальнено автором

Залежно від мети та завдань контролю визначається склад процедур. Процедура контролю за станом розрахунків з контрагентами необхідна в першу чергу в аналітичних цілях, з метою аналізу та підвищення платоспроможності підприємства. Процедури внутрішнього контролю дозволяють виконувати вимоги до інформації, що формується у фінансовій звітності (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Зіставлення вимог до інформації та процедур внутрішнього контролю

Вимоги	Процедури
Повнота відображення зобов'язань у бухгалтерському обліку та звітності	інвентаризація; акти з верки з контрагентами.
Правомірність відображення інформації	перевірка первинних документів на наявність обов'язкових та належних реквізитів; зіставлення реквізитів первинних документів з інформацією, внесеною до журналу реєстрації вхідних рахунків-фактур.
Оцінка зобов'язань	зіставлення інформації, що міститься в договорах (претензіях), з інформацією, внесеною до регістрів бухгалтерського обліку
Своєчасність відображення операції, зміни, погашення чи списання заборгованості	зіставлення дат зазначених у документах з датами відображення операцій в обліковій системі; зіставлення умов договору з датами та сумами штрафних санкцій в бухгалтерському обліку

Джерело: [46]

Проведення таких процедур дозволять не тільки виявити допущені недоліки і відмічати позитивні явища підприємства, але і попереджувати неправильне використання коштів і формування незаконних і недоцільних розрахункових взаємин. У зв'язку з цим за станом розрахункової дисципліни у товаристві встановлений систематичний контроль на всіх стадіях здійснення розрахункових операцій.

На початковому етапі провадження внутрішнього контролю на товаристві необхідно перевірити обґрунтованість та ефективність обраної підприємством стратегії відносин з контрагентами. Одним із головних аспектів внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості є перевірка їх юридичного оформлення та обґрунтування.

Для здійснення процесу придбання та реалізації підприємство вступає з іншими учасниками ринку в економічні взаємовідносини, правовою основою яких є укладання договорів. Завдання, які постають в процесі здійснення контролю договірних процесів, полягають у перевірці: по-перше, відповідності змісту договорів нормативно-правовій базі України, а по друге, формалізації процесу укладання договорів, тобто чи враховані при цьому усі важливі аспекти, обов'язкові реквізити (строки, умови розрахунків, відповідальності за порушення договірних зобов'язань тощо).

Обов'язкової уваги внутрішнього контролера потребує перевірка виконання умов розрахунків з боку керівництва товариства. Правильність і достовірність даних по масі реалізованих/прийнятих товарів перевіряється шляхом зіставлення товарно-транспортних накладних, подорожніх листів. При виявленні невідповідності даних про кількість реалізованих та прийнятих товарів контролер встановлює причини та осіб, відповідальних за нестачу, і вимагає відшкодування підприємству збитків.

Перевірка виконання договірних зобов'язань за номенклатурою, кількістю, цінами, тарифами, строками поставки, якістю товарів полягає в тому, що за кожним первинним документом (ТТН, рахунок-фактура) контролер перевіряє повноту оприбуткування товарів, їх комплектність. Для цього дані первинних

документів порівнюються із записами книг складського обліку, із відповідними бухгалтерськими рахунками і журналами-ордерами.

При цьому може бути виявлено неоприбуткування товарів, завищення вартості придбаних товарів, без попереднього їх відображення на рахунках, які відповідають придбаним товарам; оприбуткування менш цінних товарів і укриття більш якісних.

Для визначення таких фактів документальне дослідження розрахункових операцій необхідно проводити паралельно з інвентаризацією в момент надходження товарів, що є завданням внутрішнього контролю, а також із зустрічним зіставленням розрахунків з покупцями/постачальниками і опитуванням осіб, відповідальних за рух товарів.

Дієвим методом перевірки стану розрахунків з контрагентами є метод фактичного контролю – інвентаризація. Спочатку проводиться перевірка попередньо проведених інвентаризацій дебіторської/кредиторської заборгованостей, в ході якої контролер повинен ознайомитись та проаналізувати матеріали проведених інвентаризацій розрахунків. Якщо такі дані відсутні, то контролер має право вимагати проведення інвентаризації, що дозволить виявити реальний стан дебіторської/кредиторської заборгованостей.

Об'єктами інвентаризації виступають дані щодо стану розрахунків з контрагентами на певну дату. Специфікою процесу інвентаризації цих зобов'язань є необхідність перевірки поряд з суто бухгалтерською інформацією відповідності здійснених операцій законодавчо-правовим нормам.

Зокрема, в ході проведення інвентаризації зобов'язань слід встановити терміни їх виникнення та частину заборгованості, за якою минув строк позовної давнини. Позовна давнина - це строк, у межах якого юридична особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права та інтересу.

Загальний строк позовної давності для правовідносин, що регулюються законодавством України, визначено Цивільним кодексом України і становить три роки. В ході проведення інвентаризації:

– щодо кредиторської заборгованості оформлюються запити-виписки, що вказують на реальне існування кредиторської заборгованості, та надсилаються всім кредиторам підприємства. Підприємства-кредитори протягом 10-ти днів з дня одержання цих виписок повинні підтвердити таку заборгованість або заявити свої заперечення з цього приводу. Щодо дебіторської заборгованості, опрацьовуються отримані акти-звіряння від покупців товарів;

– вимагати від постачальників надати розрахунково-платіжні документи за невідфактурованими поставками (після перевірки бухгалтерією підприємства таких поставок). Постачальниками надаються відповідні документи або заявляється про відсутність заборгованості. Якщо надання документів неможливе, постачальники повідомляють про причини цього.

При інвентаризації розрахунків з контрагентами інвентаризаційні описи слід складати в розрізі кожного виду заборгованості: нормальна, сумнівна, безнадійна, – і по шифрах бухгалтерських рахунків.

Якщо в ході інвентаризації виявлено суми дебіторської/кредиторської заборгованості зі строком позовної давності, що минув, до акту інвентаризації додається довідка, в якій комісія відображає:

- осіб, які відповідають за внутрішній контроль, операцій із зобов'язаннями;
- реквізити дебіторів/кредиторів, за розрахунками з якими строки позовної давності минули;
- дати, причини, підстави виникнення і суми вищезазначених заборгованостей.

На рахунках обліку розрахунків з контрагентами повинні залишатися виключно погоджені суми. І тільки в окремих випадках, коли до кінця звітного періоду розбіжності не усунено або вони залишились не з'ясованими, кожна сторона відображає у своєму балансі стан розрахунків в сумах, що впливають із записів у її бухгалтерському обліку і визнаються нею правильними. Зацікавлена сторона зобов'язана передати матеріали про розбіжності на вирішення суду.

За актами звіряння розрахунків з контрагентами контролер встановлює строки виникнення, можливість погашення заборгованості й осіб, з вини яких пропущено строки позовної давнини.

При інвентаризації заборгованостей складається робочий документ внутрішнього контролю з обробки актів звіряння на підтвердження дебіторської/кредиторської заборгованості контрагентів станом на 31.12.2025 року (таблиця 2.5). За результатами обробки актів звіряння контролером відхилень не виявлено.

Внутрішній контролер має право прийняти рішення про недоцільність надсилання підтверджень та застосувати альтернативні процедури з метою перевірки реальності дебіторської/кредиторської заборгованості. Причини прийняття такого рішення можуть бути різними. Наприклад, заборгованість несуттєва для звітності, або перевіряючий впевнений, що застосування запитів не буде ефективним.

До альтернативних процедур можна віднести перевірку погашення заборгованості після дати балансу. Якщо сплата заборгованості здійснена до моменту внутрішньої перевірки, то її реальність не виникає сумнівів.

Альтернативою фактичного методу контролю є перевірка документів, на підставі яких відображена заборгованість, тобто документальний контроль.

В ході документальної перевірки розрахункових операцій, перевіряючий, насамперед, повинен детально ознайомитися з переліком контрагентів з якими товариство веде розрахунки, вивчити динаміку дебіторської/кредиторської заборгованості і встановити, чи відповідають дані, отримані за розрахунками, даним бухгалтерського обліку. Це дає змогу з'ясувати якість внутрішнього контролю за розрахунками з боку бухгалтерії, виявити випадки викривлень звітних даних за розрахунками.

Документальну перевірку розрахункових операцій з контрагентами проводять у такій послідовності:

1. За даними аналітичного обліку виявляють суми дебіторської/кредиторської заборгованості.

2. Звіряють залишок заборгованості, яка обліковується на балансі на початок періоду перевірки з кожного виду розрахунків, із залишком в облікових регістрах та з актами взаємозвірки розрахунків з контрагентами.

3. Перевіряють записи з кожного виду розрахунків у регістрах, а також документах, які послужили підставою для цих записів. Таку перевірку потрібно проводити за кожним рахунком і місяцем послідовно, тобто кожний запис аналітичного рахунку кожної суми того чи іншого виду розрахунків потрібно звірити з документами, а також із записами в Головній книзі з відповідними кореспондуючими рахунками.

4. Перевіряють законність проведених операцій щодо кожної суми заборгованості.

Особливості застосування документального контролю полягає в тому, що перевірка здійснюється за допомогою наступних прийомів:

1)прийоми перевірки окремого документу: формальна перевірка; арифметична перевірка; нормативно-правова перевірка;

2) прийоми перевірки декількох документів, що відображають одну і ту ж або взаємопов'язані операції: зустрічна перевірка; взаємний контроль;

3) прийоми перевірки документів, що відображають рух однорідних цінностей: контрольне порівняння; відновлення кількісно-сумового обліку; хронологічна перевірка.

Контролер одержує список покупців/постачальників із зазначенням сум заборгованості перед ним на кінець року, проводить вибірккову перевірку найбільш вагомих сум, вивчає наявні відповідні договори та первинні документи (таблиця 2.6).

Далі, здійснюється оцінка правильності відображення в обліку зобов'язань. Для вивчення даного питання контролер звертає увагу на правильність відображення в обліку розрахунків, встановлює правильність формування статей балансу, які відображають стан розрахунків з контрагентами.

В процесі вивчення облікових реєстрів уточнюється відповідність залишку по рахунку 361, 631 відображеного у Головній книзі, залишкам аналітичного обліку в журналі та відомості, оборотно-сальдовій відомості за рахунком 361, 631.

В окремих випадках можливе проведення документальної перевірки кожного запису в журналі за рахунками 361, 631. При великій кількості операцій можна застосувати вибірковий спосіб дослідження, при цьому перевірити:

- доброякісність рахунків-фактур постачальників і повноту оприбуткування товарів. Перевірку можна проводити, звіряючи рахунки з доданими до них прибутковими документами, даними складського і бухгалтерського обліку. Доцільно застосувати зовнішні зустрічні перевірки, що дозволяють виявити випадки зловживань;

- кореспонденцію рахунків, зазначену в товаро-транспортних накладних, і перенесення суми рахунку в графи відповідних дебетових рахунків у журналі за рах. 361, 631 (зустрічаються випадки, коли на рахунках проставляється правильна кореспонденція, але при перенесенні даних до журналу ці суми замість запису в дебет рахунків запасів, записуються в дебет рахунків витрат, а одержані запаси привласнюються);

- розрахунки по невідфактурованих або неоплачених поставках.

Повнота оприбуткування товарів встановлюється шляхом порівняння даних платіжних документів, які надійшли від матеріально - відповідальних осіб, реєстрів аналітичного обліку по розрахунках з постачальниками.

Окрема увага повинна приділятися вивченню документальної обґрунтованості проведених операцій, також необхідно впевнитись в достовірності документів і правильності їх оформлення. Наприклад, отримані товари повинні бути документально оформлені належним чином товаро-транспортними накладними, прибутковими ордерами і т.п.; операції з оплати рахунків – платіжні інструкції повинні відповідати випискам банку або іншим грошовим документам.

При внутрішньому контролі розрахункових операцій дієвим методом виступає застосування тестів відсікання. При застосуванні цього методу перевіряючий підтверджує не тільки реальність заборгованості, але й своєчасність її відображення. Тести відсікання полягають у перевірці операцій по одержанню товарів у період перед датою балансу і після неї. Необхідно провести звірку дат, зазначених у документах на одержання та у регістрах бухгалтерського обліку. Наступним кроком перевіряючого є звірення повноти та своєчасності оплати рахунків постачальників (таблиця 2.7)

Після перевірки стану розрахункових операцій з контрагентами на товаристві за 2025 рік перевіряючий підтверджує сформовані статті у ф.1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»: «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» та «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги». За цим напрямком складаються робочі документи контролера (табл.2.8).

Таблиця 2.8.

Звірення залишків дебіторської/кредиторської заборгованості за товари у регістрах синтетичного обліку станом на 31.12.2025р.

Рахунок у Головній книзі	Залишок по Головній книзі	Залишок по журналу за рах.63	Відхилення (гр.2 - гр.3)	Причини
63 «Розрахунки з постачальника та підрядниками»	1225489,90	1225489,90	—	—
361 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	517189,50	517189,50	—	—

Джерело: складено за даними підприємства

Отже, за результатами перевірки внутрішнім контролером відхилень не виявлено, статті балансу «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги», «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» підтверджена.

Крім того, з метою посилення контролю та належного управління заборгованістю рекомендуємо товариству формувати звіти (аналітичну таблицю) про дебіторську/кредиторську заборгованість контрагентів/ам (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9

Поточний контроль розрахунків з контрагентами

	Постачальник	Дата погашення заборгованості		Відхилення
		За договором	Фактично	
1.	ФГ «Агро-сервіс»	26.03.2025	20.03.2025	-
2.	ТОВ «Веста»	15.05.2025	23.05.2025	8 днів
	...			

Джерело: складено автором

Основою для цієї таблиці повинні бути терміни та виконання умов погашення

2.3.Державний фінансовий контроль розрахункових операцій

Державний контроль за проведенням розрахункових операцій є одним із ключових інструментів фіскальної політики України, спрямованим на виведення економіки з тіні, легалізацію готівкових оборотів та забезпечення прозорості ринку. Його фундаментальна роль полягає у забезпеченні справедливих умов для ринкової конкуренції (коли всі суб'єкти сплачують податки за рівними правилами) та захисті конституційних прав споживачів на отримання офіційного документа, що підтверджує факт купівлі товару чи послуги.

Головним призначенням системи контролю є забезпечення повноти і своєчасності обліку кожної розрахункової операції для правильного нарахування та сплати податкових зобов'язань. Це досягається завдяки створенню безперервного цифрового сліду кожної транзакції – від формування чека на касовому апараті до його моментальної фіксації на серверах Державної податкової служби через Систему обліку даних РРО (СОД РРО).

Для реалізації свого призначення державний контроль у сфері розрахунків вирішує такі основні завдання:

– Повна фіскалізація роздрібної торгівлі та послуг: обов'язкове впровадження класичних або програмних реєстраторів розрахункових операцій для переважної більшості категорій підприємців.

- Детінізація готівкового обігу: встановлення та моніторинг граничних лімітів на розрахунки готівкою відповідно до Положення № 148 [29].
- Автоматизація збору даних та звітності: забезпечення миттєвої передачі електронних копій фіскальних чеків та Z-звітів до баз даних контролюючих органів, що мінімізує паперовий документообіг та ручне звітування.
- Запобігання податковим зловживанням: оперативне виявлення фактів заниження виторгу, продажу контрафактної чи нелегальної продукції (зокрема підакцизної), а також використання неоформленої праці.
- Адміністрування санкцій: застосування фінансової відповідальності за порушення розрахункової дисципліни як превентивного заходу для зміцнення фінансової дисципліни бізнесу.

Законодавче поле регулювання розрахункових операцій в Україні у 2026 році характеризується остаточною уніфікацією вимог та суворим фіскальним контролем.

Наразі до всіх без винятку суб'єктів господарювання, які допускають порушення вимог Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [31], застосовуються повнорозмірні фінансові санкції. За перше встановлене порушення (невикористання РРО чи ПРРО, проведення операції на неповну суму або невидачу фіскального чека) накладається штраф у розмірі 100% вартості проданих з порушенням товарів або послуг, а за кожне наступне аналогічне порушення – 150% від суми транзакції.

Незважаючи на жорстку загальнодержавну політику фіскалізації, законодавець зберігає захисні механізми для бізнесу, що функціонує в умовах підвищеної небезпеки. Відповідно до пункту 14 розділу II Закону про РРО [31], в Україні у 2026 році продовжує діяти режим абсолютного звільнення від відповідальності за порушення розрахункової дисципліни на окремих територіях. Це звільнення поширюється на суб'єктів господарювання, які провадять свою діяльність на територіях активних бойових дій, можливих

бойових дій або тимчасово окупованих територіях, внесених до офіційного Переліку.

Важливою особливістю цієї норми є її ретроактивна сила: штрафи за порушення, вчинені на цих територіях, не можуть бути накладені ні під час дії воєнного стану, ні після його скасування для конкретної громади. Проте це звільнення має чітке обмеження — воно категорично не застосовується до суб'єктів господарювання, які здійснюють торгівлю підакцизними товарами.

Технологічний розвиток фіскального моніторингу в Україні зумовив поступове витіснення класичних апаратних касових апаратів сучасними програмними рішеннями (ПРРО). ПРРО у 2026 році є повноцінною та юридично рівносильною альтернативою класичним касовим апаратам, яка інтегрується у будь-який бізнес-сценарій. Критерії порівняння класичного апаратного РРО та програмного РРО (ПРРО) наведено у додатку К.

При використанні класичних касових апаратів підприємцям важливо враховувати обмеження щодо терміну їхньої служби. Згідно із законодавством, строк експлуатації апаратного РРО встановлюється виробником, але за його відсутності він не може перевищувати 7 років з моменту введення в експлуатацію та не більше 9 років з дати виробництва. Реєстратори розрахункових операцій, у яких сплив цей строк, автоматично знімаються з обліку податковою службою і втрачають статус фіскальних пристроїв. Використання такого обладнання прирівнюється до повної відсутності касового апарату. Це тягне за собою накладення штрафу у розмірі 100% (за перше порушення) або 150% (за кожне наступне) від суми здійснених операцій. Крім фінансових санкцій для бізнесу, передбачена адміністративна відповідальність для персоналу.

Однією з ключових переваг ПРРО у сучасних реаліях є адаптований режим роботи за відсутності стабільного інтернет-зв'язку. За звичайних умов робота ПРРО в офлайн-режимі обмежена 36 безперервними годинами та загалом не більше ніж 168 годинами протягом календарного місяця.

Однак на період дії воєнного стану ці часові обмеження повністю скасовано. Програмний реєстратор може функціонувати в офлайн-режимі безстроково, генеруючи чеки із пулу заздалегідь зарезервованих ДПС фіскальних номерів (обсяг пулу становить до 2 000 номерів). Після відновлення інтернет-зв'язку всі сформовані чеки автоматично завантажуються на фіскальний сервер контролюючого органу.

Державна податкова служба вимагає бездоганного наповнення фіскального чека обов'язковими реквізитами. Будь-яка помилка або відсутність хоча б одного законодавчо затвердженого реквізиту призводить до того, що розрахунковий документ визнається недійсним (нефіскальним), а транзакція вважається проведеною «повз касу» із відповідними штрафами у розмірі 100% або 150% від суми продажу.

У 2026 році чинними залишаються правила формування реквізитів, які вимагають відображення таких елементів (таблиця 2.10).

З 1 січня 2026 року стартував фінальний етап реформи, згідно з яким приймати безготівкові платежі (через POS-термінали або платіжні застосунки) зобов'язані абсолютно всі суб'єкти господарювання, які здійснюють торгівлю чи надають послуги, навіть у населених пунктах з чисельністю населення менше ніж 5 000 осіб. З метою підтримки мікробізнесу Кабмін ухвалив компромісне рішення в умовах регулярних перебоїв з електропостачанням та високого фінансового навантаження –відтермінування обов'язкових POS-терміналів для ФОП 1 групи спрощеної системи оподаткування.

Для них ця вимога не застосовуватиметься впродовж усього періоду дії воєнного стану та протягом трьох місяців після його припинення.

Для інших категорій підприємців вимога залишається жорсткою. За відсутність платіжного термінала передбачено штраф від 1 700 до 3 400 грн, а за повторне аналогічне порушення протягом року — від 8 500 до 17 000 грн.

Для суб'єктів господарювання на загальній системі оподаткування податкове навантаження з податку на прибуток визначається за формулою :

$$PN = PnP/D \times 100\% \quad (2.1)$$

де PnP – задекларована до сплати сума податку на прибуток,

D – загальний задекларований дохід платника за аналізований період.

Якщо розраховані показники є суттєво нижчими за середні у відповідній галузі, такий суб'єкт господарювання автоматично потрапляє до категорії високого ризику.

З метою боротьби з тіньовими схемами та використанням так званих «рахунків-дропів» (транзитних карток) у фінансовому секторі, у травні 2026 року в рамках Національної асоціації банків України було підписано оновлений міжбанківський Меморандум. Цей документ, підписаний 25 провідними банками країни, запроваджує ліміти на вихідні та вхідні перекази для новостворених (до 6 місяців з дати реєстрації) та неактивних («сплячих») фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб. Обмеження впроваджуються у два етапи протягом 2026 року (таблиця 2.11).

Відповідно до статті 69.2 Податкового кодексу України, банки автоматично повідомляють ДПС про відкриття чи закриття абсолютно всіх рахунків осіб, які мають статус ФОП, включаючи рахунки, відкриті ними як звичайними громадянами для власних потреб. Таким чином, податкова служба володіє повною інформацією про наявність усіх банківських рахунків підприємця.

Контроль за дотриманням розрахункової дисципліни здійснюється органами ДПС шляхом проведення трьох видів перевірок, визначених статтею 75 Податкового кодексу України :

1.Камеральні перевірки: проводяться дистанційно у приміщенні податкового органу виключно на основі поданих декларацій, звітів та даних СОД РРО. Вони не потребують присутності платника податків і під час їх проведення ДПС не має права вимагати банківські виписки.

2.Документальні перевірки (планові або позапланові): спрямовані на глибокий аналіз первинної фінансової звітності, трудових договорів та

банківських виписок. Планові документальні перевірки проводяться на основі оприлюдненого плану-графіка, де частота перевірок залежить від ступеня ризику платника: високий ступінь – не частіше ніж раз на рік, середній – раз на два роки, низький – раз на три роки.

3.Фактичні перевірки: здійснюються безпосередньо за місцем провадження господарської діяльності (в магазині, кафе, на АЗС) без попередження платника податків. Метою є оперативний контроль обігу готівки, застосування РРО, наявності ліцензій та офіційного працевлаштування працівників. Під час фактичних перевірок податківці не мають права запитувати банківські виписки [28].

Фактична перевірка є найбільш поширеним та несподіваним інструментом контролю. Відповідно до статті 80.2 ПКУ, підставою для її проведення може бути хоча б одна з таких обставин, які визначені рисунком 2.2.

Підстави та процедура проведення раптових фактичних перевірок ДПС:	
1	Виявлення можливих порушень за результатами перевірок інших платників податків (звірка з контрагентом)
2	Отримання інформації від державних органів або органів місцевого самоврядування про порушення розрахункового чи валютного законодавства
3	Письмове звернення покупця (скарга споживача) про відмову у видачі фіскального чека або відсутність POS-термінала
4	Неподання платником податків обов'язкової звітності про використання РРО/ПРРО або подання звітів із нульовими показниками
5	Наявність інформації про порушення правил обігу підакцизних товарів чи пального
6	Виявлення порушень за результатами попередньої перевірки (контрольна повторна перевірка)

Рис. 2.2. Підстави та процедура проведення раптових фактичних перевірок ДПС

Джерело:[28]

Процедура розпочинається із вручення посадовій особі платника або касиру копії наказу про перевірку, направлення на перевірку та пред'явлення службових посвідчень інспекторів. Якщо документи містять помилки, платник має законне право відмовити інспекторам у допуску до перевірки. У разі безпідставної відмови або у разі відмови підписати направлення, податківці

складають акт про відмову, що дає їм право розпочати перевірку в односторонньому порядку.

Протягом 2026 року Державна податкова служба суттєво активізувала контроль-перевірочну роботу, провівши понад 10 000 фактичних перевірок торгових об'єктів по всій території України. Головний фокус перевірок спрямований на детінізацію готівкової виручки та легалізацію найманої праці. Офіційні звіти ДПС містять деталізовану інформацію про виявлені правопорушення [50].

Сучасна концепція фіскального моніторингу базується на функціонуванні Системи обліку даних реєстраторів розрахункових операцій (СОД РРО). Це централізована інформаційна система ДПС, призначена для збору, тривалого зберігання та перевірки достовірності розрахункових документів, що створюються касовими апаратами по всій країні. Технічна архітектура СОД РРО складається із сервера авторизації, сервера додатків та бази даних.

При використанні ПРРО кожна фінансова операція супроводжується миттєвим обміном даними з сервером ДПС. ПРРО формує електронний розрахунковий документ, накладає на нього електронну печатку та передає на сервер. Важливою технологічною вимогою є те, що кожен наступний чек містить у собі унікальний хеш-код попереднього документа. Цей ланцюговий принцип шифрування унеможливорює видалення або заміну чеків заднім числом. При закритті зміни касир формує Z-звіт (фіскальний звітний чек), який обнуляє оперативну пам'ять пристрою, фіксує сумарний оборот за зміну і автоматично надсилає дані до СОД РРО.

Отже, аналіз державного контролю за розрахунковими операціями в Україні у 2026 році свідчить про створення комплексного цифрового контуру, в якому фіскальний моніторинг ДПС тісно інтегрується з банківським фінансовим моніторингом.

Висновки до розділу 2

Малий бізнес відіграє ключову роль у розвитку економіки, створюючи робочі місця, сприяючи інноваціям та забезпечуючи місцеві споживчі потреби. Однак, малі підприємства підпадають під вплив суттєвих ризиків, мінімізація яких, часто не здійснюється цими суб'єктами господарювання у зв'язку з відсутністю дієвого внутрішнього контролю. Функції внутрішнього контролю на малих підприємствах виконують керівники таких підприємств та головний бухгалтер.

Система внутрішнього контролю розрахункових операцій в основному зосереджена на безготівкових розрахунках між покупцями та постачальниками. Такий контроль проходить у 3 етапи, за якими визначені процедури перевірки. Приділена увага документальним та фактичним методам контролю.

З метою посилення контролю та належного управління заборгованістю рекомендовано товариству формувати звіти (аналітичну таблицю) про дебіторську/кредиторську заборгованість контрагентів/ам.

Державний контроль за проведенням розрахункових операцій є одним із ключових інструментів фіскальної політики України, спрямованим на легалізацію готівкових оборотів та забезпечення прозорості ринку.

Головним призначенням системи контролю є забезпечення повноти і своєчасності обліку кожної розрахункової операції для правильного нарахування та сплати податкових зобов'язань. Це досягається завдяки створенню безперервного цифрового сліду кожної транзакції – від формування чека на касовому апараті до його моментальної фіксації на серверах Державної податкової служби через Систему обліку даних (СОД РРО).

Аналіз державного контролю за розрахунковими операціями в Україні у 2026 році свідчить про створення комплексного цифрового контуру, в якому фіскальний моніторинг ДПС тісно інтегрується з банківським фінансовим моніторингом.

Для мінімізації фіскальних ризиків підприємствам необхідно забезпечити бездоганне формування обов'язкових реквізитів у чеках, унеможливити використання особистих цивільних карток для підприємницьких розрахунків та

суворо дотримуватися встановлених лімітів річного доходу спрощеної системи оподаткування.

Контроль за дотриманням розрахункової дисципліни здійснюється органами ДПС шляхом проведення трьох видів перевірок, визначених статтею 75 Податкового кодексу України: камеральні перевірки; документальні перевірки (планові або позапланові); фактичні перевірки. Фактична перевірка є найбільш поширеним та несподіваним інструментом контролю.

ВИСНОВКИ

Під час здійснення господарської діяльності підприємство взаємодіє з іншими підприємствами, організаціями та з населенням, що має характер грошових розрахунків. Ці взаємовідносини ґрунтуються на використанні грошей у їх функціях – коштів обігу і коштів платежу. При цьому підприємство водночас є постачальником для одних і покупцем для інших.

Правильна організація і побудова бухгалтерського обліку та контролю розрахункових операцій мають велике значення, оскільки забезпечують швидке завершення кругообороту грошових коштів, перехід їх з товарної форми в грошову, створюють необхідні умови для безперебійної оплати придбаних товарно-матеріальних цінностей.

Представлена класифікація розрахункових операцій за основними ознаками: за суб'єктами, за формами проведення розрахунків та їх контрагентів.

Розрахунки між юридичними особами, а також розрахунки за участю фізичних осіб може провадитися у готівковій або в безготівковій формі за допомогою розрахункових документів у електронному або паперовому вигляді.

Розрахункові операції в торгівлі нормативно визначені: надано ґрунтовне визначення, регулюється гранична сума розрахунків готівкою, наведені види оплати, які мають ознаки використання реєстраторів розрахункових операцій та визначені правила законного проведення розрахункових операцій.

Розуміння сутності розрахункових операцій, їх класифікації сприяє повному і своєчасному їх обліку.

За даними Річного звіту Національного банку України за 2025р. проведено дослідження готівкових та безготівкових платежів. Більшість операцій з платіжними картками були безготівковими. 50% від суми всіх безготівкових операцій з платіжними картками припадає на використання платіжних карток в торгівельній мережі. Оплата товарів в інтернеті становила 16% від суми всіх безготівкових операцій із платіжними картками.

Загалом готівково-грошовий обіг в Україні у 2025 році характеризувався збільшенням обсягів готівки в обігу, що було пов'язано з бажанням громадян робити певний запас готівкової гривні для безперебійних розрахунків навіть за умов тривалих блекаутів.

В роботі розглянуті приклади міжнародного досвіду стимулювання безготівкових розрахунків.

ТЗОВ «Скайтек Полімер» є торгівельним підприємством, яке реалізує якісні пакувальні матеріали; пакувальне та фасувальне обладнання; складську техніку як оптовим так і роздрібним покупцям.

З метою організації бухгалтерського обліку у товаристві складено облікову політику, яка містить основні елементи щодо розрахункових операцій:

- щодо дебіторської та кредиторської заборгованості за товарними операціями визначено критерії їх визнання та оцінки; класифікація за термінами погашення;

- визначена структура аналітичних рахунків, яка забезпечує можливість отримання інформації в розрізі контрагентів, видів заборгованості, термінів виникнення та форм оплати;

- визначено періодичність проведення інвентаризації розрахунків та грошових коштів; строки проведення обов'язкових звірок розрахункових операцій;

- затверджено ліміт по касі;

- визначені посади з правом підписувати банківські та касові документи.

Об'єктами обліку розрахункових операцій з юридичними особами (покупці/постачальники) виступає процес виникнення та погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей. Умови та терміни розрахунків регулюються договорами купівлі-продажу. Основою для обліку розрахунків на рахунку 31 «Рахунки в банках» є виписка з банківського рахунку.

Для реалізації товарів у роздріб товариство використовує Реєстратори розрахункових операцій, які опломбовані та переведені у фіскальний режим роботи. Щоб приймати оплату картками на місці розрахунків, потрібно укласти

з банком договір еквайрингу і отримати від банку POS-термінал для приймання карток.

Види фіскальних касових чеків, їх обов'язкові реквізити, форма та особливості застосування регулюються Положенням про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів.

Під час оплати товарів БПК грошові кошти, списані з карткового рахунку покупця, надходять на рахунок продавця не одразу. Терміни розрахунків між банком-еквайром і товариством визначаються в договорі еквайринга. Увесь цей час їх обліковують на субрахунку 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті». Аналітичний облік за рахунком ведеться за кожним напрямом перезарахувань (наприклад, за окремими точками продажу, інкасаторами або видами еквайрингу).

Під час проведення розрахунків із використанням сервісу LigPay гроші надходять на рахунок продавця миттєво, але за вирахуванням банківської комісії. Товариство широко використовує реалізує товари через мережу Інтернет. Вона здійснюється через індивідуальний сайт. Розрахункові операції в інтернет-торгівлі проводяться найчастіше безготівково. В процес розрахунків при реалізації товару на умовах післяплати до процесу залучається три суб'єкти господарювання: покупець – приватна особа, продавець – зареєстрований суб'єкт господарювання, поштовий оператор – виконує функцію доставки товару та приймання оплати за товар.

Розглянуто використання комп'ютерних технологій для поширення дистанційного обслуговування банками своїх клієнтів: за допомогою систем «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк», «телефонний банкінг» тощо.

Малий бізнес відіграє ключову роль у розвитку економіки, створюючи робочі місця, сприяючи інноваціям та забезпечуючи місцеві споживчі потреби. Однак, малі підприємства підпадають під вплив суттєвих ризиків, мінімізація яких, часто не здійснюється цими суб'єктами господарювання у зв'язку з відсутністю дієвого внутрішнього контролю. Функції внутрішнього контролю на

малих підприємствах виконують керівники таких підприємств та головний бухгалтер.

Система внутрішнього контролю розрахункових операцій в основному зосереджена на безготівкових розрахунках між покупцями та постачальниками. Такий контроль проходить у 3 етапи, за якими визначені процедури перевірки. Приділена увага документальним та фактичним методам контролю.

З метою посилення контролю та належного управління заборгованістю рекомендовано товариству формувати звіти (аналітичну таблицю) про дебіторську/кредиторську заборгованість контрагентів/ам.

Державний контроль за проведенням розрахункових операцій є одним із ключових інструментів фіскальної політики України, спрямованим на легалізацію готівкових оборотів та забезпечення прозорості ринку. Головним призначенням системи контролю є забезпечення повноти і своєчасності обліку кожної розрахункової операції для правильного нарахування та сплати податкових зобов'язань. Це досягається завдяки створенню безперервного цифрового сліду кожної транзакції – від формування чека на касовому апараті до його моментальної фіксації на серверах Державної податкової служби через Систему обліку даних (СОД РРО).

Аналіз державного контролю за розрахунковими операціями в Україні у 2026 році свідчить про створення комплексного цифрового контуру, в якому фіскальний моніторинг ДПС тісно інтегрується з банківським фінансовим моніторингом. Для мінімізації фіскальних ризиків підприємствам необхідно забезпечити бездоганне формування обов'язкових реквізитів у чеках, унеможливити використання особистих цивільних карток для підприємницьких розрахунків та суворо дотримуватися встановлених лімітів річного доходу спрощеної системи оподаткування.

Контроль за дотриманням розрахункової дисципліни здійснюється органами ДПС шляхом проведення трьох видів перевірок, визначених ПККУ: камеральні перевірки; документальні перевірки; фактичні перевірки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бащук І. Особливості обліку та оподаткування розрахункових операцій через платіжні системи фінансових установ на умовах післяплати. 2025. № 3 (54). *Сталий розвиток економіки*. С 198-205. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-30> (дата звернення 15.05.2026р.)
2. Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А. Економічна сутність зобов'язань і розрахунків підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 2 (19). С. 240-244. URL: http://www.pev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/2_19_2020.pdf#page=240 (дата звернення 10.01.2025 р.).
3. Гевчук А. В. Еволюція та концепції обліку розрахунків на підприємстві. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. №19. С. 68 - 72. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/034f7267-d901-4314-be43-373472c77fea/content> (дата звернення 12.05.2026р.)
4. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік : навч. посіб; Харків. нац. ун-т міськ. госпва ім. О.М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 288 с. URL: <https://surl.li/okfxgg> (дата звернення 30.04.2026 р.).
5. Гриліцька А.В. Особливості обліку та контролю готівкових і безготівкових розрахунків: теоретичний аспект. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 1. С. 245-251. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cxeebu_2020_1_38 (дата звернення 20.05.2026 р.).
6. Дем'янишина О. А. Організація і методика обліку розрахункових операцій на підприємстві. *Економічні горизонти*. 2018. № 2(5). С. 69–75. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(5\).2018.140677](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(5).2018.140677)
7. Дерев'янко С.І., Кузик Н.П., Олійник С.О. Аудит : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2021. 357с. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/10241/1/%D0%90%D1%83%D0>

%B4%D0%B8%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202010.pdf (дата звернення 28.04.2026 р.).

8. Замула І.В., Українець О.В. Особливості застосування реєстраторів розрахункових операцій в торгівлі. Маркетингові стратегії, підприємництво і торгівля: сучасний стан, напрямки розвитку : Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Київ, 20 квітня 2023 р. Київ, 2023. С. 296. URL: <https://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/25/20-04-2023.pdf#page=296> (дата звернення 28.04.2026 р.).

9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 10.05.2026 р.).

10. Кріль А. Доцільність впровадження системи внутрішнього контролю суб'єктами малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-148> (дата звернення 28.05.2026 р.).

11. Лега О. В. Інтернет-торгівля: облік та оподаткування. *Причорноморські економічні студії*. Науковий журнал. 2019. Випуск 43. С. 161 – 166. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2019_43_29. (дата звернення 21.05.2026 р.).

12. Ліміти на розрахунки готівкою у 2026 році: хто, скільки і коли не можна. Юридична компанія YANKIV. [Електронний ресурс]. URL: <https://yankiv.com/limity-na-rozrahunky-gotivkoyu/>

13. Лоханова Н. О. Облікова політика як інструмент управління економічною безпекою компанії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 11. С. 12-16. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2467>. (дата звернення 05.05.2026 р.).

14. Майстер, Л., Гладій І., Откаленко О. Організація обліку розрахунків з постачальниками. *European Science*. 2023. № 3. С. 96–104. DOI: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-20-03-004>

15. Матвеев В.В. Гайдаржийська О.М. Задорожна А.В. Дослідження теоретичних аспектів організації та здійснення безготівкових розрахунків *Економіка і суспільство*. 2018. №15. С. 863-866. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/132.pdf (дата звернення 20.04.2026 р.).

16. Міжнародний досвід обмеження готівкових розрахунків та збільшення безготівкових розрахунків.[Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=21230658> (дата звернення 20.05.2026р)

17. Музиченко К. О. Економічна сутність розрахункових операцій. *Управління розвитком*. 2014. № 15. С. 66-68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_15_32. (дата звернення 12.05.2026р.)

18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення 07.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 15.15.2026).

19. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161> (дата звернення: 15.05.2026).

20. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Мінфін України; Наказ, Положення від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 15.05.2026).

21. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» Мінфін України; Наказ, Положення від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 08.05.2026)

22. Нові ліміти на перекази для ФОП і компаній: банки підписали оновлений Меморандум. Асоціація українських банків. URL:

<https://aub.org.ua/novi-limity-na-perekazy-dlya-fop-i-kompanij-banku-pidpysaly-onovlenyj-memorandum/> (дата звернення: 24.05.2026).

23. Облік грошових коштів на рахунках в банку. Електронний журнал «Buhplatforma» URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7228-oblk-groshovih-koshtv-na-rahunkah-v-banku> (дата звернення 15.05.2026р.)

24. Огійчук М.Ф., Рагуліна І.І., Новіков І.Т. Аудит: навч. посібник. Вид. 4-те, перероб. і допов. Київ: Алерта, 2020. 852 с. URL:<https://repo.btu.kharkiv.ua/handle/123456789/72915> (дата звернення 30.04.2026 р.).

25. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. URL: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2021-47-10> (дата звернення 10.05.2026 р.).

26. Писаренко Т. Облік розрахункових операцій: теоретичні та аналітичні аспекти. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. № 9 DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-9-297-305>

27. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення 10.015.2026 р.).

28. Податкові перевірки: види, підготовка та супровід юристом – «Актум». URL: <https://www.actum.com.ua/blog-3-1/podatkovyi-perevirky-suprov-id-jak-pidgotuvatys> (дата звернення: 24.05.2026).

29. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Постанова Національного банку України; Положення, від 29.12.2017 № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення 28.04.2026 р.)

30. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>. (дата звернення 28.04.2026 р.)

31. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та по слуг: Закон України від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР. Верховна рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 28.04.2026 р.).

32. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг. Постанова Національного банку України; Інструкція від 29.07.2022 № 163 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22> - Text (дата звернення 28.04.2026 р.).

33. Про затвердження Порядку ведення органами Державної фіскальної служби України оперативного обліку податків і зборів, митних та інших платежів до бюджетів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Мінфін України; Наказ, Порядок від 07.04.2016 № 422 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-16/ed20160407/sp:dark#n38> (дата звернення 28.04.2026 р.).

34. Про затвердження Порядку ведення податковими органами оперативного обліку податків, зборів, платежів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування Мінфін України; Наказ від 12.01.2021 № 5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0321-21/ed20210112/sp:dark#n44>

35. Про інвентаризацію активів та зобов'язань: Положення від 02.09.2014р №879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 15.15.2026).

36. Про платіжні послуги: Закон України від 01.04.2023 р. №1591-IX. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення 28.04.2026 р.).

37. Про платіжні системи та переказ грошей : Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14/card2#Card> (дата звернення: 18.05.2026).

38. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва. Закон України від 28.06.99 N 746/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/727/98#Text> (дата звернення: 21.05.2026).

39. Проскуріна Н.М., Конєва А.В. Електронна комерція: особливості системи бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021_34-95 (дата звернення 10.05.2026 р.).

40. Радіонова Н.Й., Терещук В.В. Розрахункові операції за допомогою дистанційних банківських послуг: переваги та недоліки. *Ефективна економіка*. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_2_20 (дата звернення 20.05.2026 р.).

41. Річний звіт Національного банку України за 2025 рік. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]: http://www.bank.gov.ua.https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2025.pdf?v=17 (дата звернення 20.05.2026 р.)

42. Руда Л.П, Причепя І.В., Липецька О.Р. Організація обліку та методичні засади проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Економіка та суспільство*. 2022. №35. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-48> (дата звернення 10.05.2026 р.).

43. Рябчук О., Костенко А. Значення аудиту дебіторської заборгованості підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2025. № 37(65). DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37\(65\)-70-74](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37(65)-70-74)

44. Савченко Р. О., Савченко Н. М., Дем'янюк І. В. Внутрішній контроль: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7288> (дата звернення 28.04.2026 р.).

45. Сисюк С., Білоус М. Економічна суть розрахункових операцій в системі обліку, аналізу та контролю. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія», 28 травня 2021 року, м. Тернопіль. 232 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/67508ff4-b6da-4d3b-be67-6cba25de9d87/content> (дата звернення 28.04.2026 р.).

46. Скрипник М. І. Особливості та проблемні аспекти аудиту безготівкових розрахунків. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_11_16. (дата звернення 14.05.2026 р.).

47. Сурніна К.С. Розрахунки в системі бухгалтерського обліку: історичний аспект. [Електронний ресурс]. URL: http://docs.google.com/viewer?a=w8rg:zsoplyidpgoi:www.nbuv.gov.ua.ua/Azticles/kultnar/knp200014/knp14_9.dos (дата звернення 15.05.2026р.)

48. ТОВ «Скайтек Полімер». Офіційний сайт. *Skytech Polymer*. URL: https://skytechpolymer.com.ua/?srsltid=AfmBOopYz9mX-krX4_aFuWBxE_21bynGtCjj4qtHPS5bslrYOzK_WwtB (дата звернення 15.05.2026р.)

49. Томчук В., Люлька А. Розрахункові операції підприємства як об'єкт бухгалтерського обліку. *Наука і техніка*. № 11(11). 2022. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-11\(11\)-73-84](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-11(11)-73-84)

50. У 2026 році ДПС взялася за використання торговцями РРО: проведено 10000 фактичних перевірок. Дебет-Кредит. Електронний журнал. URL: <https://news.dtki.ua/law/inspections/111186-u-2026-roci-dps-vzialasia-za-vikoristannia-torgovciami-rro-provedeno-10000-fakticnix-perevirok> (дата звернення: 24.05.2026).

51. Фінансовий облік і звітність : навчальний посібник / укладачі : С. І. Мельник, І. М. Горбан, Н. С. Марушко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 388 с. URL: <https://surl.li/jzygpx> (дата звернення 30.04.2026 р.).

52. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40-44, ст.356. Із змінами, внесеними згідно із Законами від 08.11.2023 №3450-IX. [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15) (дата звернення 15.05.2026р.)

53. Шот А.П., Братух Д.Є. Місце і значення розрахункових операцій у забезпеченні стабільності фінансового стану підприємств України. *Молодий вчений*. 2022. №10 (110). С. 96-100. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-10-110-19> (дата звернення 10.05.2026 р.).

54. Якимець С.П., Організація обліку розрахункових операцій на торговельному підприємстві. *Проблеми системного підходу в економіці*. № 2(88). 2022. С.126-130. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2022-2-18>

55. Які безготівкові операції вважаються розрахунковими? *Дебет-Кредит*. Електронний журнал. URL:<https://online.dtki.ua/2020/06/45195> (дата звернення 28.04.2026 р.).

56. Ярошевська О.В. Зіборова Ю.Г. Маковецька А.С. Грошові розрахунки за товарними операціями: особливості обліку, аналізу, фінансового контролю в банках і на підприємствах. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. №2 (88). С.126-129 DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2022-2-18>

57. Е-check. Розрахункові операції [Електронний ресурс]. URL: <https://e-check.com.ua/instruktsii/rozrahunkovi-operacii> (дата звернення: 23.05.2026).

Додаток А

Світовий досвід свідчить про існування аналогічних обмежень у багатьох країнах світу

Назва країни	Гранична сума розрахунків	Рік введення обмеження	Назва країни	Гранична сума розрахунків	Рік введення обмеження
Франція	1 тис. євро	з 01.09.2015, 2005 – 3 тис. євро	Іспанія	2,5 тис. євро	2012
Португалія	1 тис. євро	2012	Італія	1 тис. євро	2012, раніше – 2,5 тис. євро
Словаччина	5 тис. євро для юр. осіб, 15 тис. євро для фіз. осіб	2013	Болгарія	15 тис. болг. левів; 10 тис. болг. левів при купівлі нерухомості	2011
Чехія	≈ 14 тис. євро	2004	Греція	1,5 тис. євро	2012, раніше – 3 тис. євро
Бельгія	3 тис. євро	2014, 2012 – 5 тис. євро, раніше – 15 тис. євро			

У більшості країн світу обмеження на розрахунки готівкою встановлено законами, а не центральними банками. Так в жодній з країн ЄС обмеження на розрахунки готівкою не встановлено центральним банком, такі обмеження визначено на законодавчому рівні (Бельгія, Болгарія, Греція, Іспанія, Італія, Португалія, Словаччина, Франція, Чехія).

Світовий досвід обмеження готівкових розрахунків

США

Стимулювання безготівкових розрахунків міжнародний досвід: окремі приклади

Федеральна резервна система

Починаючи з 1999 р, всі федеральні державні платежі проводяться тільки в електронній формі. Співробітникам, які не мають персонального банківського рахунку, Казначейством США відкривається рахунок для перерахування на нього заробітної плати, пенсій та інших видів винагороди.

Виплата федеральної допомоги безробітним проводиться виключно на картки, що за своїми функціями аналогічні дебетовим карткам.

Бельгія

Підприємствам торгівлі та послуг заборонено відмовляти в прийомі платежу на суму від 250 євро, здійсненого з використанням чека або банківського рахунку.

Оплата придбаного нерухомого майна повинна проводитися з банківського рахунку. Виняток: оплата готівкою в сумі, що не перевищує 10% від загальної суми угоди (максимально може становити 15 000 євро);

Оплата певних видів податків повинна проводитися виключно з банківського рахунку (прибутковий податок, податок на майно).

Німеччина

Європейська платіжна рада

Організації-одержувачі використовують платіжний інструмент "прямий дебет" для отримання регулярних платежів від фізичних осіб за газ, воду, електроенергію, телефон, страхові премії, сплати внесків за іпотеку, кредити та ін.

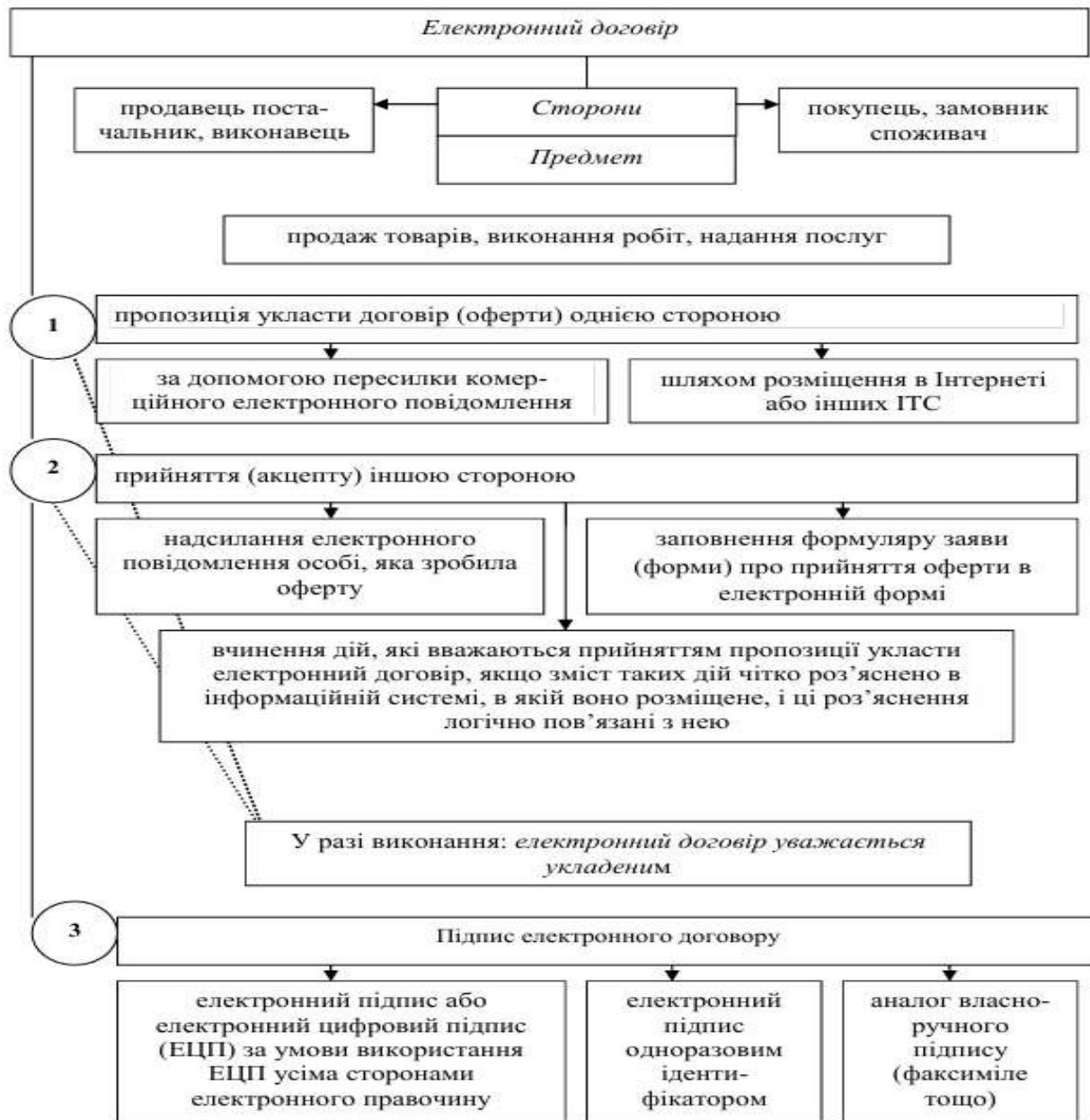
Додаток В

Структура наказу про облікову політику Суб'єкта малого підприємництва

<i>Розділи</i>	<i>Елементи</i>
Загальні положення	Вказуються основні відомості про підприємство (форма власності, організаційно-правова форма, відомості про державну реєстрацію, місцезнаходження, наявність філій (представництв), види діяльності, наявність ліцензій або патентів, середньооблікова чисельність працівників та ін.)
Розділ I. Організація облікового процесу	Визначаються загальні питання організаційної структури бухгалтерії, обирається форма організації бухгалтерського обліку на підприємстві; перелік внутрішніх інструкцій, стандартів, положень; інші аспекти діяльності бухгалтерського апарату.
Розділ II. Методика та порядок ведення облікового процесу	Визначаються методи ведення бухгалтерського обліку, які суттєво впливають на оцінку та прийняття рішень користувачами бухгалтерської звітності. До них відносять: методу суттєвості; методи оцінки вибуття запасів; строки проведення інвентаризації; методи нарахування амортизації необоротних активів; визнання доходів і витрат від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг; методи калькулювання витрат виробництва; методи за елементами витрат; методи за видами продукції (робіт, послуг); методи за статтями калькуляції; методи з використанням рахунків класу 9
Розділ III. Технічне забезпечення облікового процесу	Відображується така інформація: робочий План рахунків; перелік первинних документів і облікових регістрів; форма ведення бухгалтерського обліку; правила документообігу та технології обробки облікової інформації; склад і порядок подання фінансової звітності.
Додатки	Робочий план рахунків; графік документообігу; перелік первинних документів і облікових регістрів тощо.

**Модулі програмного продукту «BAS Малий бізнес» призначені для обліку
розрахунків з покупцями та постачальниками**

- [-] Глава 3. Продажі
- [-] 3.1. Ціноутворення
 - 3.1.1. Прайс-листи компанії
 - 3.1.2. Види цін (колонки прайс-листів)
 - 3.1.3. Видалення застарілих цін
 - 3.1.4. Цінові групи
 - 3.1.5. Установка цін
 - [+] 3.1.6. Знижки і націнки
 - 3.1.7. Мінімальні ціни продажу
 - [+] 3.1.8. Дисконтні картки
 - 3.1.9. Бонусні програми
 - [+] 3.1.10. Подарункові сертифікати
 - 3.1.11. Сервер лояльності
 - 3.1.12. Формування цін
- [+] 3.2. Обслуговування клієнтів
- [+] 3.3. Комісійні продажі
- [+] 3.4. Агентські послуги
- [+] 3.5. Роздрібні продажі
 - 3.6. Плани продажів
- [+] 3.7. Податкові документи
- [+] 3.8. Звіти розділу «Продажі»

Алгоритм складання електронного договору та визнання його укладеним

Додаток 3

Форма акту звіряння розрахунків

АКТ ЗВІРЯННЯ РОЗРАХУНКІВ					
Між.....					
За результатами звіряння рахунків і документів за					
(надані послуги, виконані роботи, відпущені (одержані) матеріальні цінності, тощо)					
№ з.п.	Рахунок, документ		За даними кредитора, сума, грн.	За даними дебітора, сума, грн.	Розходження суми, грн.
	Дата	№			
1	2	3	4	5	6
		Всього			

Додаток К

**Критерії порівняння класичного апаратного РРО та
програмного РРО (ПРРО)**

Критерій порівняння	Класичний апаратний РРО	Програмний РРО (ПРРО)
Технічна база	Окремий фізичний пристрій із вбудованою фіскальною пам'яттю.	Програмне забезпечення, що встановлюється на смартфон, планшет або комп'ютер.
Вартість впровадження	Висока (придбання пристрою коштує від 15 000 грн, додатково сплачується обслуговування).	Мінімальна (установка безкоштовна, абонплата за користування сервісом становить близько 249 грн/міс).
Процедура реєстрації	Триває від 7 до 10 днів; вимагає візиту до Центру сервісного обслуговування (ЦСО) та опломбування.	Здійснюється повністю онлайн через Електронний кабінет ДПС за допомогою форм 20-ОПП, 1-ПРРО та 5-ПРРО менш ніж за добу.
Формат фіскального чека	Виключно паперовий стрічковий чек.	Переважно електронний чек (надсилення через SMS, Viber, e-mail або QR-код на екрані).
Обслуговування та оновлення	Потребує регулярних візитів техніків, оновлення прошивок коштує від 400 грн/рік.	Оновлюється автоматично розробником відповідно до змін у законодавстві без додаткових витрат.
Звітність та Z-звіти	Вимагає щоденного ручного формування Z-звітів касиром, ведення та зберігання книг КОРО.	Z-звіт формується та автоматично передається на фіскальний сервер ДПС під час закриття зміни.

**ЗГОДА здобувача освіти Державного університету економіки і технологій
про перевірку кваліфікаційної роботи на прояви академічного плагіату
та розміщення в Репозитарії ДУЕТ**

Я, Савченко Семен Павлович, підтримую політику Державного університету економіки і технологій з академічної доброчесності і відкритого доступу. Стверджую, що кваліфікаційна бакалаврська робота «Облік і контроль розрахункових операцій» виконана самостійно та не містить академічного плагіату. Я не надавав(ла) і не одержував(ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій ознайомлений(а). Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення норм академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Також я поінформований(а), що відповідно до пункту 5.8 «Положення про Репозитарій (електронну базу даних) Державного університету економіки і технологій» згадана робота буде розміщена в Електронному архіві Університету (Репозитарії ДУЕТ) та ознайомлений(а) з умовами такого розміщення.

Семен
САВЧЕНКО

(підпис)

13 червня 2026 року